

Η ΕΡΕΥΝΑ ΙΔΡΥΘΗ
ΤΩ 1901 ΕΝ ΟΞΦΟΡ-
ΔΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.
ΛΦΟΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕ-
ΞΗΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΝΟ-
ΜΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ

Κοινωνιολογία Ἀνθρωπισμὸς Μυχιολογικαὶ Ἐπιστῆμαι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΥΨΩΣΙΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑ-
ΚΤΗΡΟΣ ΕΝΤΕΥΘΕΝ
ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩ-
ΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙ-
ΚΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

Ἐρευνα

ΤΟΜ. Ε'. — ΤΕΥΧ. Ε'.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΠΛΑΤΩΝ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΜΑΪΟΣ, 1910

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΑΘΗΝΑΙ, Μάιος, 1910.

Ὁ ἡγέτης τῶν βουλγάρων καὶ ρωμοῦνων σοσιαλιστῶν Ρακόβσκυ γράφει ἡμῖν συχαίρων ἐπὶ τῇ προσφάτῳ ἐνδείξει σοσιαλιστικοῦ κινήματος ἐν Ἑλλάδι: «Μέχρι τοῦδε, λέγει, ἐβλέπομεν μετὰ μεγάλης θλίψεως ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἡ ὁποία ἦτο τὸ πάλαι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα βασιλεύει εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς σπουδαζούσης νεότητος τοῦ κόσμου, ἔμεινεν εἰς τὴν ὀπισθοπορείαν τῶν πεπολιτισμένων λαῶν ὅσον ἀφορᾷ τὸ σοσιαλιστικὸν κίνημα.» Ἐνταυτῷ μᾶς δίδει καὶ τὴν λίαν εὐχάριστον εἰδήσιν ὅτι προσεχῶς θὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας ἵνα γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς Ἕλληνας σοσιαλιστάς. Ὁ Ρακόβσκυ ἐν Ρωμανίᾳ ὑπῆρξε θῦμα ἀγενοῦς καταδιώξεως ἐκ μέρους ἀκριβῶς ἐκείνων οἵτινες ἐκ τῶν διδασμάτων του λαβόντες πολιτικὴν ὑπόστασιν ἐπεξήτησαν τὴν ἐξόντωσίν του, κατώρθωσαν δὲ μόνον νὰ τὸν ἐξορίσουν ἐκ Ρωμανίας, δῆθεν ὡς ἀλλοδαπὸν. Ἄλλ' ὁ Ρακόβσκυ, καίτοι βούλγαρος τὸ γένος, ἦτο ρωμοῦνος πολίτης, τοῦ πατρὸς του γεννηθέντος ἐν Ρωμανίᾳ καὶ λαβόντος τὴν ρωμουνικὴν ἰθαγέγειαν. Ὁ Ρακόβσκυ πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ρωμανίαν τὰς ἀρχὰς τοῦ σοσιαλισμοῦ πρὸ εἰκοσιπενταετίας καὶ ὁ σπόρος του ἔφερε καρπούς. Ἡ ἐξέγερσις τῶν ρωμοῦνων χωρικῶν πρὸ πενταετίας εἶνε ἐν τῶν σπουδαιωτέρων γεγονότων τῆς συγχρόνου ἱστορίας, ἀλλ' οἱ ἐκμεταλλεῦται τῶν εὐγενῶν ιδεωδῶν ἐπιτηδείως ἔστρεψαν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ μέγα ρεῦμα τὸ δημιουργηθὲν ὑπὸ τοῦ Ρακόβσκυ, καὶ αὐτοὶ μὲν ὑπὸ τὸ πρόσημα μερίμνης καὶ ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν παραγωγικῶν τάξεων, ὑπὸ τὸ πρόσημα μάλιστα τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀναρριχῶνται εἰς ἀξιώματα καὶ διαθέτουσι κατὰ τὸ δοκοῦν τὸν μέγαν κοινωνικὸν πλοῦτον τῆς Ρωμανίας, ὁ δὲ λαός, οἱ χωρικοὶ καὶ αἱ ἐργατικαὶ τάξεις, σύρουσι βίον ἀβίωτον ἐν ἀμαθείᾳ καὶ ἀνεχείᾳ.

Ὁ Ρακόβσκυ ἔγραψε πλεῖστα ἔργα μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν ἱστορίαν τῆς Ρωμουνικῆς ὀλιγαρχίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ρωμουνία τῶν βογιάρδων», διδασκτικώτατον ἔργον ὡς δεικνῦον πῶς κατορθώνει ἡ πλουτοκρατία νὰ ἀφίνη γυμνόν, πεινῶντα καὶ ἀφώτιστον πληθυσμὸν ἐξ

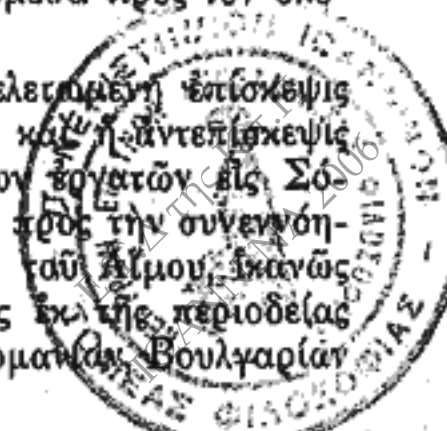
ἑκατομμυρίων, παράγοντα διηνεκῶς πλοῦτον ἀφθονον. Ἀξιοσημεῖωτοι λίαν εἶνε καὶ αἱ μελέται καὶ ἐνέργειαι τοῦ Ρακόβσκυ ὑπὲρ τῆς Βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας. Τοῦτο ὑπῆρξεν ὄνειρον πολλῶν μελετητῶν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ

Κ. ΡΑΚΟΒΣΚΥ

εἰρήνης, ἀλλὰ θὰ μείνῃ ἔσαει ὄνειρον ἐνόσω ἐπικρατεῖ ὁ καπιταλισμὸς. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ μεγάλου τούτου ιδεώδους θὰ εἶνε ἐφικτὴ ἅμα προκύψωσιν εἰς τὰς χώρας τοῦ Αἴμου ἰσχυροὶ ὀργανισμοὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ δόσωσι πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας. Πρὸς τοῦτο ἀκριβῶς τείνει τὸ ἔργον τοῦ Ρακόβσκυ καὶ χαίρομεν βλέποντες ἐκ τῆς προσφάτου συγγραφῆς του Vers l'Entente Balcanique, ὅτι συνεργαζόμεθα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ μελετημένη ἐπίσκεψις τοῦ Ρακόβσκυ εἰς Ἀθήνας καὶ ἡ ἀντιπροσωπία ἀντιπροσώπων τῶν ἑλλήνων ἐργατῶν εἰς Σόφριαν θ' ἀποτελέσῃ ἐν βῆμα πρὸς τὴν συνεννόησιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων τοῦ Αἴμου, ἰκανῶς προπαρασκευασθὲν ἐσχάτως ἐκ τῆς περιοδείας τοῦ κ. Δρακούλη εἰς τὴν Ρωμανίαν, Βουλγαρίαν

καὶ Τουρκίαν καὶ συνάψεως φιλιῶν μὲ τοὺς ὀργανωτὰς τῶν ἐργατικῶν κέντρων ἐν ταῖς χώραις ταύταις.

Ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν πρώτην ἐτησίαν συνέλευσιν αὐτοῦ τῆς 19 Ἀπριλίου 1910, παρεκάλεσε τὸν διευθυντὴν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ νὰ δεχθῆ τὴν προεδρείαν τοῦ Συνδέσμου. Ὁ κ. Δρακούλης, καίπερ ἰδρύσας τὸν Σύνδεσμον, ἐπεθύμει νὰ μὲν ἔξωθεν αὐτοῦ μεριμνῶν πάντοτε περὶ τῆς εὐδοκίμῆσός του, ἀλλ' ἡ ἐκδηλωθεῖσα ἐκτίμησις τῶν συνελθόντων ἐργατῶν τὸν ἔπεισε νὰ δεχθῆ, κρίνας ὅτι τοῦτο θὰ συνετέλει εἰς μεγαλιτέραν καὶ ταχύτεραν παγίωσιν τοῦ ἀρξομένου ἔργου. Ἡ ἐκλεθεῖσα Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξεπλήρωσε τὴν διαπιστευθεῖσαν αὐτῇ ἐντολὴν συντάξασα τὸ καταστατικὸν τοῦ Συνδέσμου, ὅπερ καὶ ψηφισθὲν ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 27^{ης} Μαΐου 1910 ἤρξατο ἀμέσως ἰσχύον. Ἄν ἡ σύμπνοια ἦτις διέκρινε μέχρι τοῦδε, ἐξ ὅλων τῶν ἐλληνικῶν σωματείων, τὸν Σύνδεσμον τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος ἐξακολουθήσῃ χωρὶς νὰ διαταραχθῆ ὑπὸ τῶν συνήθων ἐν Ἑλλάδι ἐπιβουλῶν, κενοδοξιῶν καὶ ἀντιπράξεων, τὸ συνταχθὲν Καταστατικὸν θὰ ἀποτελέσῃ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον μεγάλου ἔργου προωρισμένου νὰ ἐγγυηθῆ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐλλήνων ἐργατῶν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς κεφαλαιοκρατίας, καὶ ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τούτους ὁ κ. Δρακούλης θὰ ἐξακολουθήσῃ συμμετέχων ἐνεργῶς τῶν προσπαθειῶν τὰς ὁποίας καταβάλλουν οἱ εὐλικρινεῖς καὶ ἀφίλαυτοι συνεργάται του. Ἐὰν ὁμως, ὃ μὴ γένοιτο, ἐκδηλωθῆ ἐκ μέρους βραδιούργων καὶ στενοκεφάλων τάσις πρὸς διάσπασιν καὶ σπατάλην πολυτίμου χρόνου ἐν διενέξεσιν, ὡς συνήθως συμβαίνει ἐν Ἑλλάδι, ὁ κ. Δρακούλης θὰ παρακαλέσῃ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντα Σύνδεσμον νὰ δεχθῆ τὴν παραίτησίν του. Δὲν ἐδόθησαν σοβαρὰ σημεῖα τοιαύτης ἀξιοθρηνητοῦ τάσεως ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐπομένως εὐελπιστοῦμεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Συνδέσμου θὰ εὐδοκῆ ἐφ' ὧν βάσεων ἤρξατο.

Σημείωσις.— Τὰ ἀνωθι ἐγνωστοποιήθησαν ἐν εἰδει ἐγκυκλίου καὶ πρὸς τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου, παρὰ τοῦ Γραφείου αὐτοῦ.

Ἐξ ἰδιαίτερας ἐπιστολῆς ἐκ Λονδίνου μεταφέρομεν τὰ ἑξῆς: «Καθ' ὅλας τὰς προβλέψεις τῶν ἐνταῦθα κοινωνιολόγων τὸ κῆμα τῆς παρούσης ἐμπορικῆς ἀνθηρότητος θὰ καταπέσῃ περὶ τὸ 1914 ὅτε θ' ἀρχίσῃ περίοδος ἀτονίας καὶ οἰκονομικῶν κρίσεων. Τὰς προμαντεύσεις ταύτας παρακολουθοῦσι καὶ οἱ ἀντιδραστικοὶ κοινωνιολόγοι μας καὶ οἱ ἀνθρωπισταὶ τοιοῦτοι. Ὡς γνωρίζετε, ὑπάρχουν κοινωνιολόγοι ὑποστηρίζοντες τὴν κεφαλαιοκρατίαν ὅπως ὑπάρχουν κοινωνιολόγοι ὑποστηρίζοντες τὸν σοσιαλισμόν. Προμαντεύουν λοιπὸν ἀμφοτέρωθεν τὰ στρατόπεδα

μεγάλην δυσφορίαν, ἦτις θ' ἀρχίσῃ τῷ 1914 καὶ προαλείφονται ἵνα ἐπωφεληθῶσι καταλλήλως. Οἱ μὲν ἀντιδραστικοὶ παραδοκοῦσι τὴν ψυχολογικὴν στιγμὴν ἵνα ἐπιπέσωσι διακηρύσσοντες πανταχοῦ ὅτι τὰ σοσιαλιστικὰ νομοθετήματα οὐδὲν καλὸν μέχρι τοῦδε ἔφερον καὶ θὰ ἐξορκίσωσι τοὺς ἐκλογεῖς, ἐν ὀνόματι τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, νὰ φέρουν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸ κεφαλαιοκρατικὸν κόμμα, οἱ δὲ ἀνθρωπισταὶ λαμβάνοντες σημείωσιν τῶν προπαρασκευῶν τούτων τῶν ἀντιδραστικῶν κοινωνιολόγων, ἐπιδίδονται εἰς ὀργάνωσιν καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἵνα διὰ τῆς ἠνωμένης ἰσχύος τῶν ἀντιμετωπίσωσι τὰς ἀντιδραστικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ματαιώσωσι. Ἐδῶ, βλέπετε, εἴμεθα ὅλοι προμηθεῖς καὶ δὲν περιμένομεν νὰ δράσωμεν κατόπιν ἐσορτῆς, ἀλλὰ ἐγκαίρως σταθμίζομεν τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν ὅπως μὴ εὐρισκώμεθα ἀπαράσκευοι καὶ ἐν συγχύσει τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀπαιτεῖται δράσις. Ἀπὸ τοῦδε πᾶσαι αἱ ἐργατικαὶ ἐνώσεις προαλείφονται ὑπὸ τὸ σοσιαλιστικὸν πρόγραμμα ἵνα μέχρι τοῦ 1914 ἔχουν συμπληρωμένην τὴν ὀργάνωσιν τῶν διὰ τὴν ψυχολογικὴν στιγμὴν. Δὲν λησμονοῦμεν νὰ ἐπαγρυπνώμεν διὰ μυστικῆς ἀστυνομίας, ἣν ἔχει ἐγκατεστημένην τὸ ἀνθρωπιστικὸν κόμμα, πᾶσαν ὑποπτον κίνησιν μελῶν τὰ ὁποῖα παρεκτρέπονται ἐνίοτε εἰς προδοτικὰς ἐνεργείας καὶ οὕτω ἐξοβελίζομεν πάντα προδοτὴν πρὶν κατορθώσῃ οἷονδήποτε προδοτικὸν σκοπὸν του.»

Ἐν Βρυξέλλαις συγκροτεῖται τὸν μῆνα τοῦτον Διεθνὲς Ἀκροφαγικὸν Συνέδριον, ὃ μετέχουσιν αἱ πλεῖστα τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν. Ἡ «Ἀθηνᾶ - Ὑγίεια» ἀνέθεσε τηλεγραφικῶς εἰς τὴν κυρίαν Ἀλίκη Π. Δρακούλη νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ ἐν τῷ Συνεδρίῳ τὴν Ἑλλάδα, τοῦθ' ὅπερ ἡ κυρία Δρακούλη ἐδέχθη νὰ πράξῃ ἐπίτηδες παρατείνουσα τὴν ἐν Βρυξέλλαις διατριβὴν της.

Ὁ διευθυντὴς τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ὠμίλησεν ἐσχάτως ἐν Βάρνῃ ἐλληνιστὶ ἐνώπιον πλήθους ἐργατῶν Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων, πάντων παρακολουθούντων τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρχῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ μὲ βαθύτατον ἐνδιαφέρον. Μεταξὺ τῶν ἀκροωμένων ἦσαν καὶ τινες ἀστυφύλακες συμπαθῶς διακείμενοι πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος καθισταῖ γνωστὸν ὅτι πᾶσα πρὸς τὸν Σύνδεσμον συνάφεια δέον τοῦ λοιποῦ νὰ ἐνεργῆται διὰ τοῦ νέου Γενικοῦ Γραμματέως του κ. Μιχαήλ Δισμάνη, ὁδὸς Διδότου, 38.

Πᾶσα ἀνακοίνωσις ἀφορῶσα τῇ ΕΡΕΥΝᾳ δέον νὰ γίνεταί διὰ τοῦ κ. Θάνου Κωνσταντινίδου, ὁδὸς Διδότου, 38.

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΛΟΥΤΟΚΡΑΤΙΑΣ.

[Νομίζομεν επίκαιρον και έπειγον να αναδημοσιεύσωμεν ένταύθα τὸ κατωτέρω άρθρον, γραφέν παρ' ἡμῶν πρὸς ΕΞ μη-
γῶν, εἰς τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ τοῦ Δεκεμβρίου 1909.]

Αἱ τύχαι τοῦ ἑλληνικοῦ γένους διέρχονται ὄλοσεν μίαν τῶν κρισιμωτέρων περιόδων τῆς ἱστορίας του. Ἡ σημερινὴ περιπλοκὴ, ἣτις εἶνε προῖον ἀτασθα-
λίας τριῶν γενεῶν, δυνατὸν νὰ καταλήξῃ εἰς αἰσίαν ἐκδασιν, δι' ἣν ὁ ἑλληνισμὸς θὰ ὀφείλῃ ἔσσει χάρι-
τας εἰς τοὺς σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐξε-
γέρσεως ἀξιωματικούς. Δυνατὸν ὅμως και νὰ καταλήξῃ εἰς λαβύρινθον κατόπιν τοῦ ὁποῖου νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν κατὰ αἰῶνας. Τὸ πᾶν ἤδη ἐξαρ-
τᾶται ἐκ τῆς συνέσεως καὶ τῆς μετριοπαθείας τῶν ὀργάνων τῆς Ἐξελίξεως. Ἡ Ἰσχύς τῶν πραγμά-
των ἀπαιτεῖ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, ἀπαι-
τεῖ τὴν κοινωνικὴν μεταμόρφωσιν. Οὐαὶ δὲ εἰάν τὰ ὄργανα τῆς Ἐξελίξεως παραγνωρίσωσι τὴν ἀπο-
στολὴν τῶν καὶ ἀντὶ ἀφοσίωσεως εἰς τὸ συνολικὸν συμφέρον πλανηθῶσιν εἰς τὸ σκότος καὶ τὸ ἔρεβος τῶν ἀτομικῶν παθῶν καὶ πόθων. Ἐν μέσῳ τῆς Βαβυλωνίας τῶν ἐκφράσεων τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου ἀραιότατα ἀκούομεν ἐνιαχοῦ φωνὴν συνετὰ λέγου-
σαν. Τὸ χάος τῶν γνωμῶν εἶνε δυσολῶνος φάσις τοῦ ἀγῶνος, καὶ τότε μόνον θὰ ἀναθαρρήσωμεν ὅταν ἴδωμεν ἰσχυρὸν ῥοῦν πεφωτισμένης συμπνοίας καὶ ἀφιλαύτου δράσεως. Ἡμεῖς ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἔχομεν, ἢ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν αὐθις καὶ αὐθις τὰς παρορμήσεις ἃς ἔχομεν ἐπαναλάβει κλειστάκις κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκασαετίαν. Καὶ νομίζομεν ὅτι ἡ προσφορωτέρα ἡμῶν τακτικὴ εἶνε νὰ συνο-
ψίσωμεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ ζητήματα ἅτινα ἐπὶ τόσα ἔτη ἐπιμόνως ὑπεδείξαμεν ὡς ἐπείγοντα διὰ τὴν ὀρθοπόδησιν τῆς φυλῆς μας. Ἡ σύνοψις αὕτη δεικνύει τὸ πρόγραμμα ὅπερ ἐνδελεχῶς ἐπε-
διώξαμεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1885. Πρῶτοι κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο καὶ διηνεκῶς ἔκτοτε ἀνελάβομεν καὶ διεξηγά-
γομεν πόλεμον κατὰ τῆς πλουτοκρατίας, ἣτις εἶνε ὁ μέγας κίνδυνος καὶ ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ τῶν νεω-
τέρων κοινωνιῶν.

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ἀγωνίζεται νὰ ἐφαρμοσθῇ πρό-
γραμμα τείνον εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς πλουτοκρα-
τίας διὰ βαθμιαίων μέσων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἐξῆς τέσσαρα εἶνε τὰ μᾶλλον κατεπείγοντα:

1. *Ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς* διτι πᾶσα θράσις τῆς Πολιτείας δεόν νὰ ἀφορᾷ πρωτίστως εἰς τὴν ἄνεσιν, εὐημερίαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ παρα-
γωγέως· ἐπομένως ἐθνικοποίησις πάντων τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς συγκοινωνίας, χρησιμοποιοιμένων ὑπὲρ τοῦ παραγωγέως.

2. *Ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς* διτι ἔθνος δι-
καιοῦνται μόνον νὰ ὀνομάζωνται οἱ παραγω-
γεῖς, δηλαδὴ αἱ ἐργατικαὶ τάξεις. Ἐργατικαὶ τάξεις λογίζονται ὅλοι οἱ ζῶντες ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ὄλοι δηλαδὴ οἱ μὴ πλουτοῦντες εἴτε ἀπὸ τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, εἴτε ἀπὸ εἰσόδημα ἐκ κεφαλαίων ἢ γαιῶν, ἐν εἴδει ἐνοικίου, τόκου ἢ κέρδους, μετ' ἄλλας λέξεις ὄλοι ὄσοι ἐκτελοῦν οἱ

ἴδιοι οἰανδήποτε χρήσιμον ἐργασίαν καὶ δὲν ἐκ-
μεταλλεύονται τὴν ἐργασίαν ἄλλων.

3. *Ἡ πολιτεία ὀφείλει νὰ νομοθετήσῃ συντά-
ξεις διὰ τοὺς ὑπερηλίκους ἐργάτας*· ἀνώτατον ὄρον ἐργασίμων ὡρῶν, καὶ ἐλάχιστον ὄρον ἡμε-
ρομοσθίου. Ὄφείλει ἐπίσης ἡ Πολιτεία νὰ εὐρί-
σκη ἐργασίαν διὰ τοὺς στερουμένους τοιαύτης, ἰδρύουσα πρὸς τοῦτο ἐργασιαστήρια, ἢτοι Δημό-
σια Γραφεῖα πρὸς προμήθευσιν ἐργασίας (ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ Τόμ. Δ', Τεῦχος 10), θεσπίζουσα ἀσφα-
λιστικὸν σύστημα κατὰ τοῦ κινδύνου τῆς ἀερ-
γίας (ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ Τόμ. Δ', Τεῦχος 8) καὶ ὀργα-
νίζουσα δημόσια ἔργα.

4. *Κατάργησις τῶν ἐμμέσων φόρων καὶ φο-
ρολόγησις τοῦ ἀπροσδολεύτου ἐπανξήματος* (ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ, Τόμ. Α', σελ. 141 καὶ Ε', σελ. 35), καθὼς ἐπίσης τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν κλη-
ρονομιῶν.

Συντελεστικὰ ἐπίσης πρὸς ἐπικράτησιν κοινω-
νικῆς δικαιοσύνης καὶ πολιτικῆς ἰσορροπίας, ἡ ΕΡΕΥΝΑ θεωρεῖ καὶ τὰ ἐπόμενα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ πρῶτα δύο εἶναι τὰ ἀμέσως ἐπείγοντα:

5. *Ἀναδιοργάνωσις τοῦ Ποινικοῦ Συστήμα-
τος* ἐπὶ τῇ βάσει μειαιτροπῆς τοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν ἀπὸ στρατιωτικοποινικοῦ εἰς ἠθι-
κοβιομηχανικόν.

6. *Πλήρης καὶ ἐκ θεμελιῶν ἀναδιοργάνωσις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συστήματος*, τὸ ὁποῖον, ὅπως ἔχει σήμερον, ἐνισχύει ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τὴν πλουτοκρατίαν.

7. *Ἀὐτονομικὴ Ὀμοσπονδία τῶν Δήμων.*

8. *Ὀργάνωσις τοῦ στρατοῦ* κατὰ τὸ ἐλβετικὸν σύ-
στημα, ἢτοι κατὰ τρόπον ἀποκλειόντα τὴν ἐπικράτη-
σιν τοῦ στρατοκρατικοῦ πνεύματος.

9. *Μεταβολὴ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου* κατὰ τρόπον ὅστε νὰ διευκολύνεται ἡ ἐκλογὴ ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

10. *Συντόμευσις τῆς βουλευτικῆς περιόδου* ἀπὸ τε-
τραετοῦς εἰς μονοετὴ ἢ τὸ πολὺ διετὴ διὰ νὰ δίδεται συχνὰ εὐκαιρία ν' ἀποπειρώμεθα ἐκλογὴν ἐργατῶν.

11. *Δικαίωμα ψήφου* εἰς τὰς γυναῖκας, ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένης παιδείας.

12. *Ἐν ταῖς ἐξωτερικαῖς σχέσεσι καλλιέργεια διε-
θνοῦς ἐγκαρδιότητος, ἐπιδιώξις συστήματος πολιτικῶν φιλιῶν* μετὰ τὰ κράτη τοῦ Αἴμου καὶ συνεννόησις μετὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἰδίως τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου.

Εἶνε βεβαίως ἔκτοπον νὰ ἐνδιατρίβωμεν ἀποκλει-
κτικῶς εἰς τὰ δεινοπαθήματα τῶν ζῶων, ἀλλ' εἶνε ἀκόμη περισσότερον ἔκτοπον νὰ τὰ παρερχώμεθα μετὰ ἀδιαφορίαν, ὅπως οἱ πλείστοι σήμερον τὰ παρέρχονται.

Βάσις πεφωτισμένου συστήματος παιδείας δεόν νὰ εἶνε ἡ βαθεῖα ἀλήθεια τὴν ὁποίαν ἐξήνεγκεν ὁ Ρουσσῶ: Σοφία δὲν ὑπάρχει ἄνευ ἀνθρωπισμοῦ.

Ἡ πρόοδος τοῦ κόσμου καθ' ὄλους τοὺς αἰῶνας μετράται διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀπανθρωπίας καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

ΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΣΜΟΥ

(ΗΤΟΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ)

οίαι ἐξηγήθησαν κατὰ διαφόρους δημηγορίας ἐν Πάτραις, Κεφαλληνίᾳ, Ἰθάκῃ, Πειραιεὶ καὶ Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ κ. Δρακούλη, τοὺς μῆνας Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον.

Ἄφ' οὗτου ἡ Γαλλικὴ Ἐπανástασις συνέτριψε τὰ μεσαιωνικὰ συστήματα, ἡ ἐποχὴ μας ἐχαρακτηρίσθη ἀπὸ μίαν ὄλως ἰδιαίτουσαν τάσιν πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐγεννήθη εἰς ὅλας τὰς κοινωνίας πνεῦμα δημοκρατισμοῦ καὶ ἀνθρωπισμοῦ ὅμοιον τοῦ ὁποῖου δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα τῶν ἡμερῶν μας εἶνε ἀπὸ τινων γενεῶν τὸ ὀριστικὸν γνῶρισμα πάσης πεπολιτισμένης κοινωνίας. Οὐδεμία κοινωνία ἐν Εὐρώπῃ ἢ Ἀμερικῇ δύναται νὰ ταχθῇ δεδηλωμένως κατὰ τοῦ πνεύματος τούτου χωρὶς νὰ ἐπισπᾶσθαι τὴν μομφὴν τῆς παγκοσμίου συνειδήσεως.

Τὸ ἀνθρωπιστικὸν τοῦτο πνεῦμα συνίσταται ἰδίως εἰς τὸ ὅτι δὲν θεωρεῖται ἀνεκτὸν νὰ διαμένωμεν ἀπαθείς καὶ ἀσυγκίνητοι ἐνώπιον τῶν δεικτοπαθημάτων τοῦ ἄλλου. Εἶνε μάλιστα χαρακτηριστικὸν τοῦ προηγμένου ἀνθρώπου νὰ διαμαρτύρεται κατὰ πάσης σκληρότητος, πᾶσα δὲ ἄλλη στάσις, δικαίως ἀποκαλουμένη ἀπανθρωπία, συνεπάγεται τὴν σφραγίδα τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ καὶ τοῦ ἀνηθίκου.

Πᾶσα ἀθλιότης καὶ κίωσις προσκρούει εἰς τὸ ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνέχεται ὀλιγορίαν περὶ τὴν ἄρσιν τῶν αἰτίων τῆς ἀθλιότητος ἢ τῆς κακώσεως. Ἀπαιτεῖ δραστηρίαν προσπάθειαν πρὸς βελτίωσιν, πρὸς ἀνύψωσιν, πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς ἢ τάξεως.

Αἱ ἐκδηλώσεις τῆς κακώσεως εἶνε ποικίλαι καὶ ὁσάκις ἀναφαίνονται εὐρίσκουσιν ἀντιμέτωπον τὸ ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον παρορμᾷ εἰς δράσιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἀρθῇ ἡ κίωσις ὅσον τάχιστα.

Τὸ ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα ἀνέτειλε, δύναμαι νὰ εἶπω, ταῦτοχρόνως μὲ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τὴν ἡρωϊκὴν αὐτοῦ προσπάθειαν ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Σήμερον ἀποτελεῖ στοιχεῖον συμφυῆς μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Λέγουν τινὲς ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν μεταβάλλεται. Τὸ γεγονὸς ὁμως εἶνε ὅτι ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα προσλαμβάνει νέα στοιχεῖα. Κατὰ τὸν καθ' ἡμᾶς αἰῶνα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις προσέλαβε τὸ ἀνθρωπιστικὸν τοῦτο ὀρμέμφυτον.

Μία ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων κακώσεων, καθ' ὧν ἐξανέστη τὸ εἰρημένον πνεῦμα τοῦ αἰῶνος μας, εἶνε ἡ ἀθλιότης ἢ ὁποία ἐκδηλοῦται ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς πενίας, τῆς ἀνεργείας, τῆς ἀνεπαρκείας δηλαδὴ τῶν ὑλικῶν μέσων πρὸς συντήρησιν, ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον. Ὁ ἀνθρωπισμὸς

τῆς ἐποχῆς μας, περισσότερο παρὰ οἵασδήποτε ἄλλης ἐποχῆς, συνεταράχθη ἐκ τοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ ὀρθωθέντος προβλήματος. Ἡ σκληρότης ἢ συνισταμένη εἰς τὴν ὑπαρξιν τόσῳ φοβεροῦ κακοῦ ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ἐθεωρήθη ἀφόρητος, καὶ τὸ ἀνθρωπιστικὸν αἴσθημα ἐκήρυξε τὸ κακὸν τοῦτο ὡς μὴ ἀνεκτὸν. Ἦτο φυσικὴ συνέπεια νὰ στραφῇ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἵνα ἀνακαλύψῃ τοὺς παράγοντας αὐτοῦ καὶ εὕρῃ τὴν λύσιν. Αἱ ἔρευναι τῶν ἐγκυψάντων εἰς τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πτωχεία εἶνε σύμπτωμα μιᾶς νόσου ἐκ τῆς ὁποίας πάσχει ἡ ἀνθρωπίνη Κοινωνία ὑπολείπεται νὰ διαγνωσθῇ ἀκριβῶς τὸ εἶδος τῆς νόσου, καὶ νὰ γίνῃ ἀνάλυσις τῶν αἰτίων, νὰ ἐξευρεθῇ τὸ κατάλληλον φάρμακον καὶ νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ ἴασις τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀφόρητον ταύτην νόσον. Ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης προέκυψε κατ' ἀρχὰς ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ πολεμηθῇ τὸ σύμπτωμα καὶ ἡ ἐντεῦθεν συνέπεια ὑπῆρξαν διάφορα συστήματα φιλανθρωπικῆς δράσεως σκοποῦντα τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν. Βραδύτερον κατενοήθη ὅτι ἡ τακτικὴ αὕτη δὲν εἶνε ποσῶς σκόπιμος, διότι ἀφίνει τὰ αἷτια τῆς νόσου ἄθικτα πολεμοῦσα μόνον τὰ συμπτώματα. Ὅταν ὁ κόσμος ἤρχισε νὰ στρέφεται κατὰ τῶν αἰτίων τῆς νόσου, ἐπιστεύθη ἐπὶ μακρὸν ὅτι τὰ αἷτια ταῦτα ἠδύναντο νὰ τὰ ἄρῳσιν αἱ κυβερνήσεις διὰ διαφόρων νομοθετημάτων. Μέχρι πρὸ δεκαετίας ἢ δεκαπενταετίας ἡ ἐλπίς αὕτη ἐγαλοῦχησε τὰς πεπολιτισμένας κοινωνίας. Ἠλπίζετο δηλαδὴ ὅτι τὰ πολιτικὰ κόμματα τῶν διαφόρων χωρῶν εἶνε τὰ ἀρμόδια ὅπως συντελέσωσι διὰ μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ κακοῦ καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τῆς νόσου. Ἀλλ' ἡ ἐλπίς αὕτη ἀπεδείχθη ἐσφαλμένη καὶ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ἄλλου πεδίου ἢ ἔρευνα τοῦ φαρμάκου. Ἐπὶ τέλος ἡ πρόοδος τῆς ἐργασίας ταύτης ἔφθασεν εἰς ἐν συμπέρασμα. Ἀνεκαλύφθη δηλαδὴ ἐν γεγονὸς τὸ ὁποῖον οὐδεὶς εἶχεν ἀκόμη ὑποπτευθῆ. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἠγνοεῖτο, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὕρεθῇ τὸ φάρμακον. Τὸ γεγονὸς ὅπερ ἀνεκαλύφθη εἶνε ὅτι ἡ κοινωνία πάσης χώρας διαιρεῖται εἰς δύο στρατόπεδα, εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχόντων ἐξησφαλισμένον πόρον ζωῆς, καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν μὴ ἐχόντων ἐξησφαλισμένον πόρον ζωῆς. Μόλις τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀνεκαλύφθη ἢ εὕρεσις τοῦ φαρμάκου δὲν ἐβράδυνεν. Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης προέκυψε μία ὀλόκληρος φιλοσοφία, ἡ μᾶλλον μία Ἐπιστήμη ἢ ὁποία λέγεται σοσιαλισμὸς. Εἶνε λέξις λατινικὴ καὶ σημαίνει τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου. Ἠδυνάμεθα πολὺ καλὰ νὰ ὀνομάσωμεν αὕτην τὴν φιλοσοφίαν *συνολισμόν*, ἀλλ' ἄφ' οὗ εἰς τὰς ἄλλας γλώσσας ἐπεκράτησεν ἡ λέξις σοσιαλισμὸς, ἐπροτίμησα καὶ ἐγὼ πάντοτε αὕτην τὴν λατινικὴν λέξιν τὴν ὁποίαν ἐννοοῦν

όλοι οἱ ὁμοῖδεάται τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ὅταν τις ἀντιληφθῆ τὸ νόημα αὐτῆς θὰ συμφωνήσῃ με ἐμὲ ὅτι εἶνε ἀδιάφορον ποῖον ὄνομα δίδομεν εἰς πρᾶγμα διὰ τὸ νόημα τοῦ ὁποῖου εἴμεθα ὅλοι σύμφωνοι. Μολαταῦτα ὅσοι προτιμοῦν τὴν ἑλληνικὴν λέξιν *συνολισμόν*, ἢ μποροῦν κάλλιστα νὰ τὴν μεταχειρίζονται, ἀρκεῖ νὰ ἐννοοῦμεθα ὅτι λέγοντες *συνολισμόν*, ἐννοοῦμεν *σοσιαλισμόν*, καὶ λέγοντες *σοσιαλισμόν* ἐννοοῦμεν *συνολισμόν*.

Μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἀποκαλύψεις τοῦ συνολισμοῦ, ἢ τοῦ σοσιαλισμοῦ, εἶνε ὅτι πανταχοῦ τοῦ κόσμου τὸ στρατόπεδον τῶν μὴ ἐχόντων ἐξησφαλισμένον πόρον ζωῆς, ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὰς ἐργατικὰς τάξεις, τὸ δὲ στρατόπεδον τῶν ἐχόντων ἐξησφαλισμένον πόρον ζωῆς ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ κεφαλαιούχους. Παρατηρήθη προσέτι ὅτι τὰ πολιτικὰ κόμματα πάσης χώρας ὅχι μόνον δὲν εἶνε ἀρμόδια νὰ θεραπεύσωσι τὴν νόσον, ὡς εἶχεν ὑπάρξει ἐλπίς, ἀλλ' ἀπεναντίας αἱ κυβερνήσεις τὰς ὁποίας ὑποστηρίζουν εἶνε ἀπλαῖ θεραπευκίδες τῶν κεφαλαιούχων, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεριμνῶσι ποσῶς περὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Κατὰ συνέπειαν αἱ ἐργατικαὶ τάξεις πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀπώλεσαν πᾶσαν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ πολιτικὰ κόμματα. Ἰσως εἶπη τις ὅτι ἀφοῦ τὰ κόμματα ἐφωράθησαν μεροληπτοῦντα ὑπὲρ τῶν κεφαλαιούχων θὰ ἤλλασον τακτικὴν. Ποσῶς. Ἀπεναντίας ἀποφεύγουσι πάντα λόγον περὶ τῆς ὑπαρχούσης ἀδικίας, καὶ ἀδικος βεβαίως εἶνε ἡ διαίρεσις τῆς κοινωνίας εἰς δύο στρατόπεδα, τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς πλουσίους. Ἀλλ' ἀφοῦ αἱ κυβερνήσεις προέρχονται ἀπὸ τοὺς κεφαλαιούχους εἶνε φυσικὸν ὅτι αὐτοὺς μόνον ὑπηρετοῦν. Λοιπὸν ἀποφεύγουν πάντα λόγον περὶ τῆς ὑπαρχούσης ἀδικίας. Οἱ προὑπολογισμοὶ τῶν γίνονται ἐπὶ τῆ βάσει τῶν συμφερόντων τῶν κεφαλαιούχων, ὁσάκις δὲ ἀναγκασθῶν νὰ κάμουν λόγον, ὁμιλοῦν περὶ μεταρρυθμίσεων, οὐδέποτε περὶ ἐπαναστάσεως ἢ ὁποία θίγει τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων. Ἡ μεταρρυθμίσις κατὰ τοῦτο διαφέρει τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτι θίγει μόνον τὴν ἐπιφάνειαν. Ἐπομένως αἱ ἐργατικαὶ τάξεις δυσπιστοῦσιν εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις. Ἡ ἐπανάστασις εἶνε ἐκ τῶν ἔνδον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὅταν τεθῆ εἰς κίνησιν εἶνε ἀήττητος, ἐνῶ ἡ μεταρρυθμίσις ὡς στηριζομένη εἰς ἄλλον στερεῖται βάσεως, ἐπομένως ἡ πτώσις τῆς εἶνε βεβαία. Ἡ ἐπανάστασις ζητεῖ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἐνῶ ἡ μεταρρυθμίσις ἀρκεῖται εἰς ὑποσχέσεις. Αἱ ἐπαναστάσεις ὁσάκις ἐθριάμβευσαν, ἐθριάμβευσαν διότι εἶχον ἀκατανίκητον θάρρος καὶ ἀπόφασιν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ σημερινὴ ἐποχὴ

εἶνε ἐπαναστατικὴ. Ἐξ ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν ἐποχῶν τῆς ἱστορίας ἡ σημερινὴ παρουσιάζει ἰσχυροτέραν τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν συμφερόντων τῶν παραγωγικῶν τάξεων καὶ τῶν συμφερόντων τῆς πλουτοκρατίας. Ἡ σημερινὴ ἐπαναστατικὴ ἐποχὴ ζητεῖ τίποτε ὀλιγώτερον, εἰμὴ τὴν ὀλοσχερῆ πτώσιν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, τὴν ἄρσιν δηλαδὴ τῆς νόσου ἢ ὁποία καθιστᾷ τὸ κοινωνικὸν σύστημα φραῦλον καὶ ἢ ὁποία ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ εἰδεχθοῦς συμπτώματος ὅπερ ἀποκαλοῦμεν πτωχείαν. Τὰ πολιτικὰ ὅμως κόμματα δὲν στέργουν ποσῶς νὰ ἐπιδιώξουν τὴν πτώσιν τῆς κεφαλαιοκρατίας. Κατὰ συνέπειαν ἀποφεύγουν τὴν ἐπανάστασιν καὶ προσφέρουν μόνον μεταρρυθμίσεις, προσπειοῦνται μάλιστα ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονται νὰ ὑπάρχη κοινωνικὴ ἀδικία. Οὐδόλως λοιπὸν εἶνε περίεργον ὅτι αἱ ἐργατικαὶ τάξεις τῆς οἰκουμένης ἀηλιπίσθησαν περὶ τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ ἐστράφησαν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχῶν τοῦ συνολισμοῦ, ἢ τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἰδωμεν τώρα τί πρᾶγμα εἶνε αὐτὸς ὁ σοσιαλισμὸς ἐπὶ τοῦ ὁποῖου βασίζονται ὅλαι αἱ ἐλπίδες τοῦ χρησίμου ἐργάτου. Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ τὸν καταδικάζουν καὶ γνωρίζω ὅτι ὅλοι ὅσοι τὸν καταδικάζουν δὲν ἔχουν ποσῶς ἐξετάσει τὸ νόημά του. Ἀλλὰ εἶνε ἴδιον συνετοῦ ἀνθρώπου νὰ καταδικάζῃ χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ; Πρὶν τὸν καταδικάσωμεν πρέπει νὰ τὸν μελετήσωμεν. Δὲν δικαιοῦμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν περὶ τόσῳ μεγάλου κινήματος, χωρὶς νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι γνωρίζομεν τί ζητεῖ. Ἰδίως δὲν δικαιοῦμεθα ἀνεξετάστως ν' ἀποφανθῶμεν, διότι τὸ κίνημα αὐτὸ ἔχει εἰς τὰς τάξεις του πολλοὺς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων σοφῶν ἐπιστημόνων, συγγραφέων, ποιητῶν, καλλιτεχνῶν τοῦ κόσμου. Δὲν εἶνε δυνατόν αὐτοὶ οἱ νόες, οἱ ὁποῖοι κατέληξαν εἰς τὰ συμπεράσματά των κατόπιν πολλῆς μελέτης, νὰ ἔχωσιν ἐσφαλμένην γνώμην, ἄλλοι δὲ οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἐμελέτησαν τὸ ζήτημα νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς καταδικάζοντες τὸν σοσιαλισμόν. Ἀλλὰ εὐκόλως δύναται νὰ ἐξηγηθῆ διατί πολλοί, καίπερ ἀνήκοντες εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν μὴ ἐχόντων ἐξησφαλισμένον πόρον ζωῆς, μολοντοῦτο καταδικάζουν τὸν σοσιαλισμόν ἢ τοῦ συνολισμοῦ. Εὐρίσκονται ὑπὸ τὸν ὑπνωτισμὸν τοῦ ἀντιθέτου στρατοπέδου, δηλαδὴ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐξησφαλισμένον πόρον ζωῆς. Αὐτοί, μὴ ἐξετάσαντες τὸ νόημα τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἢ μὴ ἀντιληφθέντες αὐτό, δὲν ἐννοοῦν ὅτι ὁ συνολισμὸς εἶνε καὶ αὐτῶν συμφέρον, διότι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ θὰ γίνουν εὐδαιμονέστεροι. Δὲν ἔχουν λοιπὸν γνῶσιν καὶ φοβοῦνται μήπως χάσωσι τὰ προνόμιά των. Ὑπὸ τὸν φόβον αὐτὸν διατελοῦντες ἐξήσκησαν ὑπνωτικὴν ἐπιρροὴν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε ποσῶς ἐξησφαλισμένοι οικονομικῶς, οὔτε ἔχουν προνόμια καὶ μολοντοῦτο καταδικάζουν τὸν συνολισμόν, ὑπὸ τὴν ὑπνωτιστικὴν ἐπίδρασιν

τῶν ἐξησφαλισμένων, ἤτοι οἰκονομικῶς ἀνεξαρτήτων. Ἐν τούτοις ὁ σοσιαλισμὸς προϋποθέτει κατάστασιν καθ' ἣν τὸ συμφέρον ἀπάντων εἶνε συμφέρον ἐκάστου, δι' ὃ λέγεται καὶ συνολισμὸς. Ὁ συνολισμὸς εἶνε ἐπιστήμη ἢ ὁποῖα ἐξηγεῖ τοὺς λόγους ἕνεκα τῶν ὁποίων ὑπάρχει πτωχεία ἐν τῷ μέσῳ τήσῃ ἀφθονίας, διότι οὔτε ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον αὐτὸ διὰ τῆς θεωρίας ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἀρκετὰ χρειώδη τοῦ βίου, οὔτε διὰ τῆς θεωρίας ὅτι ὑπάρχουν ἀρκετὰ, ἀλλὰ σπαταλῶνται. Ἡ ἐξήγησις τῆν ὁποῖαν δίδει ὁ συνολισμὸς εἶνε ἢ ἀληθής, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχουν ἀρκετὰ χρειώδη, ἀλλ' ὁ μηχανισμὸς τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς κοινωνίας εἶνε τόσον πλημμελής, ὥστε νὰ ἐπιτρέπεται εἰς ὀλίγους νὰ λαμβάνωσι πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον τοῖς ἀνήκει, ἀφίνοντες οὕτω τοὺς πλείστους ἀνευ πόρων. Ἐν Ἀγγλίᾳ, παραδείγματός χάριν, εἶνε ἐξηκριβωμένον ὅτι κατ' ἔτος ἀποθνήσκουν 4,000 πλούσιοι ἀφίνοντες ἐν ὄλῳ 5 δισεκατομμύρια φράγκα. Ἀφοῦ λοιπὸν 4,000 ἄνθρωποι, ἀποθνήσκοντες ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, ἀφίνουσι 5 δισεκατομμύρια, τὰ ὁποῖα δὲν ἠμποροῦν νὰ καταναλώσουν, εἶνε σαφὲς ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἔχοντες περισσότερα παρ' ὅσα χρειάζονται. Ὁ συνολισμὸς λοιπὸν εἶνε ἐπιστήμη ἢ ὁποῖα ζητεῖ τὴν ὀργάνωσιν τῆς βιομηχανίας κατ' ἄλλον τρόπον, διὰ νὰ γίνεταί ἡ παραγωγὴ τελεσφορωτέρα, ἀρθῇ πᾶσα οἰκονομικὴ ἀβεβαιότης, καὶ δοθῇ ἐγγύησις εἰς πάντα ἄνδρα καὶ πᾶσαν γυναῖκα περὶ ἰσοβίου εὐπορίας, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος. Ὁ συνολισμὸς ἤτοι σοσιαλισμὸς, διδάσκει ὅτι εἴμεθα ὅλοι τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ ὅτι εἶνε ἀδίκον νὰ διαιρούμεθα εἰς πλουσίους καὶ εἰς πτωχοὺς. Ὁ σοσιαλισμὸς, ἤτοι συνολισμὸς θέτει τὰς ἀσφαλεῖς βάσεις πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, δεικνύει δὲ καὶ τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀρθῇ ἡ ἀδικία αὕτη. Ἡ ἀντίθεσις ἢ ὁποῖα ἐπικρατεῖ σήμερον μεταξὺ στερήσεως καὶ ἀπολαύσεως εἶνε ἀπόρητος ἀπανθρωπία κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ σοσιαλισμοῦ ὁ ὁποῖος ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ἀπανθρωπία αὕτη δύναται νὰ λείψῃ διαρρυθμιζομένης τῆς κοινωνίας κατ' ἄλλον δίκαιον τρόπον. Τὸν ἰσχυρισμὸν του τοῦτον ὁ συνολισμὸς τὸν βασιλεῖ ἐπὶ γεγονότων καὶ δεδομένων ἱστορικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν. Λέγουσιν τινὲς ὅτι πάντοτε ὑπῆρχον πλούσιοι καὶ πτωχοὶ καὶ συμπεραίνουσι ἐκ τούτου ὅτι πάντοτε θὰ ὑπάρχουν. Ἐν πρώτοις εἶνε ἀνόητον νὰ λέγῃ τις ἐπειδὴ πάντοτε ὑπῆρχον οὕτω τὰ πράγματα θὰ ἐξακολουθήσουν οὕτω νὰ ὑπάρχουν. Δεύτερον ἡμεῖς λέγομεν ὅτι τὸ ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας διαμαρτύρεται ἰσχυρότατα κατὰ τῆς τοιαύτης καταστάσεως. Δὲν ἀνέχεται νὰ στεροῦνται τὸν ἐπιούσιον ἄρτον οἱ παράγοντες τὸν πλοῦτον τὸν ὁποῖον δαπανοῦν ὀλίγοι κηφήνες. Τὰ ἱστορικὰ δεδομένα ἐπὶ τῶν ὁποίων βασιλεῖ τὸν ἰσχυρισμὸν του ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε ὅτι εἰς τὸ

παρελθόν ἢ δουλεία ἐθεωρεῖτο καλὸν πρᾶγμα, ἀλλ' ἐπὶ τέλος ἀνεγνωρίσθη ὡς κακὸν καὶ ἀντ' αὐτῆς προέκυψεν ὁ φεουδαλισμὸς. Ὁ φεουδαλισμὸς ἐθεωρεῖτο καλὸν πρᾶγμα εἰς τὸν μεσαιῶνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς κατεδικάσθη καὶ προέκυψεν ὁ σημερινὸς καπιταλισμὸς. Μέχρι τοῦδε καὶ αὐτὸς ἐθεωρεῖτο καλὸν πρᾶγμα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε καταδικάζεται καὶ μέλλει νὰ καταρρεύσῃ ἐνώπιον τοῦ ἀνατέλλοντος συνολισμοῦ ἤτοι σοσιαλισμοῦ. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ καπιταλισμοῦ εἶνε τὰ ἐργαστάσια, τὰ ὁποῖα λειτουργοῦν ὄχι πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πρὸς πραγματοποίησιν κερδῶν.

Γ'.

Ἐν πάσῃ χώρᾳ αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ἔχουσι πεισθῆναι ὅτι ὁ καπιταλισμὸς εἶνε τὸ μέγα πρόσκομμα τῆς εὐημερίας των καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν σύμπληξιν ἐργατικοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπηρετῇ τὰ ἐργατικὰ συμφέροντα, ὅπως τὰ πολιτικὰ κόμματα ὑπηρετοῦν τὸν καπιταλισμὸν. Ἐχουσιν ἀντιληφθῆναι τί κρύπτεται ὑπὸ τὸ σύστημα τῶν μισθῶν ἔχουσιν ἀντιληφθῆναι ὅτι μισθὸς εἶνε μικρὸν μέρος τῆς ἀνηκούσης εἰς αὐτοὺς περιουσίας. Ἐὰν ὁ μισθὸς τοῦ ἐργάτου εἶνε 5 δραχμαί, αἱ 5 αὗται δραχμαὶ εἶνε τὸ τέταρτον τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας του. Τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του ἰσοῦται πρὸς 20 δραχμάς, ἀλλ' ὁ κεφαλαιοῦχος κρατεῖ τὰς 15 καὶ δίδει εἰς τὸν ἐργάτην 5 τὰς ὁποίας ἀποκαλεῖ μισθόν. Ἐχει δὲ ὁ μισθὸς τάσιν εἰς ἐλάττωσιν μέχρι τοῦ μηδενός, ἀρκεῖ νὰ εὐρίσκωνται ἐργάται νὰ μοχθοῦν ἀνευ μισθοῦ. Διὰ τὸν ἐργάτην ἀναγκάζεται νὰ δεχθῆναι μόνον ἓν μέρος τῆς ἀνηκούσης εἰς αὐτὸν περιουσίας; Διότι ὁ κεφαλαιοῦχος ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν του ὅλα τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων παράγεται αὕτη ἡ περιουσία, καὶ ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἐργάτης, μὴ ἔχων εἰς τὴν κατοχὴν του τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, προτιμᾷ νὰ δεχθῆναι μικρὸν μέρος παρὰ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Ἐνταῦθα φαίνεται πόσον ἀστείος εἶνε ὁ παλαιὸς ἰσχυρισμὸς ὅτι εἶνε συμφέρον τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἢ ὑπαρξίς τῆς κεφαλαιοκρατίας. Θὰ ἦτο ἐπίσης λογικὸν νὰ ἰσχυρισθῆναι τις ὅτι εἶνε συμφέρον τῆς ἀμπέλου ἢ ὑπαρξίς τῆς φυλλοξήρας. Ἐὰν ἡ φυλλοξήρα λείψῃ, ἢ ἄμπελος θὰ μᾶς δίδῃ ὀλόκληρον τὸν καρπὸν τὸν ὁποῖον εἶνε ἱκανὴ νὰ παράγῃ. Οὕτω καὶ ἐὰν λείψῃ ἡ κεφαλαιοκρατία, ὁ ἐργάτης θ' ἀπολαμβάνῃ ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν, τὴν ὁποῖαν εἶνε ἱκανὸς νὰ παράγῃ.

Οἱ κεφαλαιοῦχοι συμβουλεύουν τὸν ἐργάτην νὰ κάμῃ οἰκονομίαν ἀπὸ τοὺς μισθοὺς του. Ἀπὸ οἰκονομίας οὐδεὶς εἶνε ποτὲ δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ περιουσίαν ὑπὸ τὰς εὐνοϊκωτέρας συνθήκας. Μετὰ 20 ἔτη οἰκονομῶν τις ἐκ τῶν μισθῶν του καὶ στερούμενος δύναται ἴσως ν' ἀποτελέσῃ ποσὸν τι ἐκ 5,000 δραχμῶν. Μὲ αὐτὸ τὸ ποσὸν δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῆναι, διότι οἱ ἄλλοι

ἐπιχειρηματίαι ἔχουν ἑκατονταπλάσια κεφάλαια. Πρὸ ἐτῶν ἴσως ἦτο δυνατόν, διότι δὲν ὑπῆρχον μεγάλοι ἐπιχειρηματίαι, ἀλλ' ὄχι πλέον σήμερον. Πέντε χιλιάδες δραχμῶν σήμερον εἶνε σταγῶν ἐν τῷ ὤκεανῳ. Ἄλλὰ καὶ ἐὰν δυνηθῇ ν' ἀγωνισθῇ καὶ ἐπιτύχη μὲ τὸ ποσὸν αὐτὸ καὶ πλουτήσῃ, τί σημαίνει τοῦτο; Σημαίνει ὅτι κατέστησε τὸ ποσὸν τῶν 5,000 μέσον ἀντλήσεως πλούτου καὶ ὁ πλοῦτος αὐτός, δὲν ἀντλεῖ τις τῆ βιοθεΐα ἐνὸς χρηματικοῦ ποσοῦ, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἐχεις δικαίωμα πληρέστατα ν' ἀπολαύης τὰς οἰκονομίας σου, ἀλλ' οὐδὲν δικαίωμα ἔχεις νὰ μεταχειρίζεσαι τὰς οἰκονομίας σου ὡς ἄγγιστρον πρὸς ἄγρον τοῦ πλούτου ὅστις ἀνήκει εἰς ἄλλους. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶνε τὸ μέγα ἐλάττωμα τοῦ κοινωνικοῦ μηχανισμοῦ, ὅτι ἐπιτρέπεται τοιοῦταν κακοῦργημα εἰς τὸν ἔχοντα κεφάλαια. Προσέξατε νὰ ἴδῃτε τί ἀκατανόητα πράγματα συμβαίνουν ὑπὸ τὸ ὑπάρχον σύστημα. Ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς νέος ἐκληρονόμησε 100 χιλ. δρ. ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ὁ κληρονόμος οὗτος δύναται νὰ ζήσῃ μαθουσάλειον βίον καὶ νὰ συντηρηθῇ μέχρι θανάτου του ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποσόν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ τὸ ἐλατιόνη οὔτε κατὰ μίαν δραχμὴν. Κατόπιν δύναται νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς τὸν υἱόν του ἀπαραμείωτον καὶ ὁ υἱὸς του ἐπίσης νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς μαθουσάλας καὶ νὰ συντηρηθῇ μέχρι τέλους τοῦ βίου του ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποσόν καὶ νὰ τὸ ἀφήσῃ ἀπαραμείωτον. Πράγματι αὐτὸ τὸ ποσόν δύναται νὰ μεταβῇ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ ἐπ' ἄπειρον, χωρὶς, ὦ! τοῦ θανάτου! νὰ ἐλαττωθῇ ποσῶς. Τί μυστήριον συμβαίνει; Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ καταναλίσκῃ τις περιορισίαν ἢ ὁποία ἐν τούτοις νὰ μὴ εὐρίσκη τέλος. Γνωρίζομεν πολὺ καλὰ ὅτι πᾶν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καταναλίσκεται εὐρίσκει ἡμέραν τινὰ καὶ τέλος. Ἄλλὰ τὸ ποσὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἔχει τὴν μυστηριώδη ιδιότητα νὰ μὴ τελειήνῃ ποτέ. Ἐπειδὴ θανάματα δὲν γίνονται πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι αἱ γενεαὶ ὄλαι αἱ ὁποῖαι ἐσυντηρήθησαν ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ ποσόν δὲν ἐσυντηρήθησαν πράγματι ἀπὸ αὐτό, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ. Ἐσυντηρήθησαν πράγματι ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῶν συγχρόνων των παραγωγέων, τὸν ὁποῖον ἤντλωνν διὰ τῆς μεθόδου τῶν κληρονομηθεισῶν 100,000 δραχμῶν. Ὁ πρῶτος πατὴρ δὲν ἐκληροδότησε πράγματι χρήματα, ἀλλ' ἐκληροδότησε μέθοδον ἄγρας πλούτου ἀπὸ τοὺς συγχρόνους τῶν ἀπογόνων του ἐπ' ἄπειρον. Ὁ πλοῦτος εἶνε φθαρτὸν πρᾶγμα. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ διαρκέσῃ περισσότερον τῶν δύο μηνῶν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸν πλοῦτον τῆς χώρας οὐδεὶς καταναλίσκει καὶ ὅτι ὅλοι μεταναστεύουν. Αὐτὸς ὁ πλοῦτος θὰ σαπῇ. Αἱ οἰκοδομαὶ θὰ καταρρεῖσιν, οἱ σιδηρόδρομοι θὰ σκουριάσουν, αἱ καλλιεργημένα ἐκτάσεις θ' ἀποχερσωθῶσιν. Ἄν λείψῃ ἢ ἐργασία, τὸ πᾶν σταματᾷ καὶ παρα-

λύει. Ἄπ' ἐναντίας ἂν λείψουν τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς ἢ ἀνθρωπίνη δρᾶσις ἐξακολουθεῖ νὰ δημιουργῇ ἄλλα. Σήμερον ἡ ἀνθρωπίνη δρᾶσις εἶνε δεσμία εἰς τοὺς κεφαλαιούχους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν μίαν τάξιν κατέχουσιν ὅλα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ μὴ ἐπιτρέπουσιν εἰς τὰς ἐργατικὰς τάξεις νὰ παράγουν διὰ λογαριασμόν των. Ὁ συνολισμὸς λοιπὸν ἔρχεται καὶ μᾶς λέγει ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἴμεθα δεσμευμένοι εἰς τοὺς κεφαλαιούχους, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ οργανωθῶμεν εἰς Κράτος τὸ ὁποῖον νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας του ὅλα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς. Καὶ νὰ παράγῃ ὄχι χάριν κέρδους, ἀλλὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν χρειῶν ἐκάστου πολίτου.

Δ'.

Ἄλλ' ἔτι ριζικώτερον τῶν μισθῶν εἶνε τὸ ζήτημα τῆς ἀτομικῆς κτήσεως τοῦ ἐδάφους. Ἡ διδασκαλία τοῦ συνολισμοῦ εἶνε ὅτι ἡ γῆ δέον νὰ εἶνε προσιτὴ εἰς ὅλους, ἄλλως τὸ γένος δὲν δύνανται ν' ἀκμάσῃ. Ὁ ἀνθρώπος, κύριος ὢν τῆς γῆς, παράγει περισσότερα παρ' ὅσα ἔχει ἀνάγκην διὰ νὰ ζήσῃ. Ἐφ' ὅσον μία τάξις ἔχει τὴν κτήσιν τῆς γῆς, αὐτὴ ἢ τὰς οἰκειοποιεῖται τὸ περισσεῖον μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν χρειῶν της. Πρέπει λοιπὸν τὸ σύνολον νὰ ἔχῃ τὴν κτήσιν τοῦ ὅλου ἐδάφους, ἵνα τὸ σύνολον οἰκειοποιῆται τὸ περισσεῖον. Μόνον τότε μία χώρα εἶνε ὑγιής. Ἡ ἀτομικὴ κτήσις τοῦ ἐδάφους εἶνε ληστεία, διότι πόθεν προέκυψε εἰμὴ ἐξ ἀρπαγῆς; Βεβαίως ὁ ἰδιοκτήτης δὲν ἐδημιούργησε τὸ ἔδαφος, οὔτε τις τῶν προκατόχων του. Οὔτε καὶ οἱ ἄγριοι τὸ ἐδημιούργησαν. Οἱ ἄγριοι τὸ κατεῖχον ἀπὸ κοινοῦ, εἶτα τὸ διενεμήθησαν. Ὁ ἀρχηγὸς μᾶς τῶν φυλῶν ἀπέκτησε δικαίωμα διότι ἐφόνευσε τοὺς πρώην κατόχους. Περίεργον πρᾶγμα. Ἐάν τις ἀρπάσῃ τὸ ὥρολόγιον ἐνὸς διαβάτου καὶ τὸν φονεύσῃ λέγεται φονεύς, ἐὰν ὅμως ἀρπάσῃ τὸ ἔδαφος τοῦ Θεοῦ λέγεται κύριος καὶ ἔχει νόμιμον δικαίωμα! Διατί λέγεται νόμιμον, εἶναι κατάδηλον. Οἱ ἴδιοι ἀρπαγες ἔθεσαν τοὺς νόμους. Καὶ ἐπομένως ἐκήρυξαν τὴν ἀρπαγὴν νόμιμον. Μολοντούτο τὸ γεγονὸς μένει ὅτι κατέχουν κλοπιμαῖα, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ν' ἀφαιρεθῇ ἡ γῆ ἀπὸ τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ὅσον καὶ ἂν δικαιολογηθοῦν ἔχουσι τὸ ἔδαφος συνεπεία κλοπῆς, καὶ νὰ δοθῇ ὁλόκληρος εἰς τὸ σύνολον εἰς ὃ δικαιωματικῶς ἀνήκει ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

Εἶνε χρήσιμον νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τῆς ἀτομικῆς κτήσεως τοῦ ἐδάφους, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν εὐρισκόμεθα σήμερον ἐνώπιον τοῦ σπουδαιοτάτου ἀγροτικοῦ προβλήματος τῆς Θεσσαλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρίσταται σιδηρᾶ ἀνάγκη εὐρέσεως χρηματικῶν πόρων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν χρειῶν τῆς πολιτείας. Εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὸ θεσσαλικὸν πρόβλημα δὲν τίθεται διότι οἱ

ιδιοκτηται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε κύριοι μικρῶν ἐκτάσεων, ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται διότι ὁ λαὸς ἐγκαταλείπει τὴν γεωργίαν, μολονότι ἡ σταφιδικὴ κρίσις εἶνε ἄλλη τις μορφή τοῦ αὐτοῦ προβλήματος. Ὁ λόγος δι' ὃν ἡ γεωργία ἐγκαταλείπεται εἶνε διότι ἐν Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχει οἰκονομικὴ ἀσφάλεια οὔτε προσήκουσα διοίκησις. Ἡ ἐντεῦθεν συνέπεια εἶνε ὁ μαρασμὸς τῆς χώρας, διότι μόνον διὰ τῆς γεωργίας ἡ χώρα μας θὰ ἀκμάσῃ. Εἶνε οὐσιώδεις λοιπὸν καὶ ἐπανεέλθη ὁ λαὸς εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ διὰ τὴν ἐπανεέλθη πρέπει νὰ δοθῶσιν ἐγγυήσεις περὶ τῆς γεωργικῆς ἀναπτύξεως. Τότε ἡ τάσις θὰ φανῇ ἀκατάσχετος πρὸς συσσωρευθῆναι μεγάλων ἐκτάσεων εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων ιδιοκτητῶν. Τότε τὸ ἀγροτικὸν πρόβλημα θὰ προκύψῃ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη. Διὰ τοῦτο εἶνε φρονιμον νὰ εἴμεθα προμηθεῖς, φροντίζοντες δηλαδὴ νὰ προλάβωμεν διὰ λύσεως ὑπαγορευομένης ὑπὸ τῆς πείρας τοῦ κόσμου. Αἱ λύσεις αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν ἐν Αὐστραλίᾳ, Ἀμερικῇ, Καναδᾷ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Ἐνρου Τζῶρτζ με πείθουν νὰ εἴπω ἐν ὀλίγοις τί διδάσκει ὁ μέγας οὗτος ἀμερικανὸς κοινωνιολόγος ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς κτήσεως τοῦ ἐδάφους ¹.

Τόσῳ μᾶλλον ἐπιθυμῶ νὰ πράξω τοῦτο, διότι εἶνε πασίγνωστον ὅτι ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἐνρου Τζῶρτζ ἐμπνέεται ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς παρούσης ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ὁ Ἐνρου Τζῶρτζ διδάσκει ὅτι τρία εἶνε τὰ στοιχεῖα τῆς συντηρήσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου 1) ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐργάζεσθαι, 2) ἡ δύναμις τοῦ ἐργάζεσθαι καὶ 3) ἡ ὕλη διὰ τὸ ἐργάζεσθαι. Ἡ ὕλη αὕτη εἶνε ἡ γῆ. Ἡ γῆ εἶνε δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον. Πᾶσα δὲ κυριότης τῆς γῆς ὑπὸ ἀτόμων, ἀποκλείουσα ἀπὸ ἄλλα ἄτομα τὴν χρῆσιν αὐτῆς, εἶνε καταδικαστέα ὡς κακούργημα. Κυριότης ἀποκλειστικὴ τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας μάλιστα, ἀλλὰ τῆς γῆς οὐδέποτε. Ἀτομικὴ χρῆσις τῆς γῆς μάλιστα, ἀλλ' ἀτομικὴ κτήσις αὐτῆς οὐδέποτε. Μάλιστα ἀπαιτεῖται ἀποκλειστικὴ ἀτομικὴ χρῆσις, ἵνα οὕτω ἐξασφαλίξεται ἡ ἀποκλειστικὴ ἀτομικὴ κτήσις τοῦ ἐκ τῆς χρήσεως προϊόντος. Ἴνα συνδυασθῶσιν αὐτὰ τὰ δύο (ἡ ἀποκλειστικὴ ἀτομικὴ χρῆσις τῆς γῆς καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ ἀτομικὴ κτήσις τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας) εἶνε ἀνάγκη ἡ Πολιτεία νὰ λαμβάνῃ χάριν τῶν ἀναγκῶν τοῦ συνόλου πᾶσαν ἀξίαν ἣν ἡ γῆ προσλαμβάνει διὰ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπ' αὐτῆς καταβληθείσης ἐργασίας. Εἶνε ὅπως ὅταν πατὴρ ἀφίνει εἰς τὰ τέκνα του ἐξ ἴσου πράγματα ἀνεπίδεκτα διαιρέσεων ἢ κοινῆς χρήσεως. Αὐτὰ θὰ πωληθῶσιν ἢ θὰ ἐνοικιασθῶσιν, ἢ δὲ ἀξία θὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὲρ ὄλων τῶν τέκνων. Ἡ γῆ

οὔτε διανομὴν οὔτε κοινὴν χρῆσιν ἐπιδέχεται. Ἐπιδέχεται μόνον αὔξησιν τῆς ἀξίας τῆς, συνεπεία τῆς προόδου τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν. Ἐπομένως, ἡ πολιτεία ἢ ὁποῖα ἔχει ἀνάγκην προσόδων διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ συνόλου, δικαιούται νὰ ἐπιβάλλῃ φόρον δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ ἔτησις διαφορά τῆς ἀξίας τοῦ ἐδάφους εἰσάγεται ὀλόκληρος ἢ κατὰ τὰ τρία τέταρτα εἰς τὸ Δημόσιον ταμεῖον. Ἡ πολιτεία δὲν δικαιούται ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸ ἄτομον ὅ,τι ἀνήκει εἰς αὐτὸ δικαιωματικῶς δυνάμει τῆς ἐργασίας του. Ἀλλὰ δικαιούται νὰ λαμβάνῃ ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸ σύνολον δυνάμει τῆς συνολικῆς προόδου, ἵνα τὸ χρησιμοποιοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ συνόλου. Ἡ αὔξουσα ἀξία ἀνήκει εἰς τὸ σύνολον, καὶ ἐπομένως τὸ Κράτος, ἄτε ὀργανωμένον σύνολον, δικαιούται νὰ τὴν λαμβάνῃ. Εἰς ἀρχηγόνους ἐποχὰς δὲν εἶχον ἀξίαν αἱ γαῖαι, ἀλλ' οὔτε καὶ κράτος ἔχον ἀνάγκην προσόδων ὑπῆρχε. Καθόσον ὁμοῦς προβαίνει ἡ κοινωνικὴ πρόοδος, αἱ γαῖαι προσλαμβάνουν ἀξίαν, παραλλήλως δὲ προκύπτει καὶ κράτος ἔχον ἀνάγκην προσόδων. Εἶνε νόμος τῆς φύσεως ὅτι κατὰ λόγον τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ ἡ γῆ ὑπερτιμᾶται. Ἐτερος νόμος τῆς φύσεως εἶνε ὅτι κατὰ λόγον τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ τὰ χρειώδη τοῦ βίου καθίστανται εὐθηνώτερα. Κατὰ συνέπειαν φορολογουμένης τῆς αὔξουσης ἀξίας τῆς γῆς (ἥτις εἶνε τὸ καλούμενον ἀπροσδούλευτον ἐπαύξημα ¹) πᾶσα ἄλλη φορολογία καθίσταται περιττή. Πρόδηλος εἶνε ἐντεῦθεν ἡ οἰκονομικὴ εὐεξία ἥτις θὰ προκύψῃ, διότι μετὰ τῆς προόδου εὐθηνίας τῶν χρειωδῶν τοῦ βίου θὰ συνδυασθῇ ἄρσις τῶν φόρων οἱ ὁποῖοι δεσμεύουν τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἐπίσης, ἀφαιρουμένης τῆς αὔξουσης ἀξίας ἀπὸ τὰς γαῖας, θὰ λείψῃ ἡ κερδοσκοπία ἐκ τῶν πωλήσεων κτημάτων. Ὑπολογίζω ὅτι 300,000,000 δραχμαὶ εἶνε τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον λαμβάνουν κατ' ἔτος ὅλοι οἱ ιδιοκτητῆται γῆς καὶ οἰκιῶν ἀπὸ τὸ ἀπροσδούλευτον ἐπαύξημα. Αὐτὸ τὸ ποσὸν εἶνε κέρδος τοῦ συνόλου καὶ ἀνήκει εἰς τὸ κράτος. Φαντασθῆτε λοιπὸν ὁποῖα μεταβολὴ θὰ ἐπέλθῃ ὅταν ὀργανωθῇ Κράτος ἀρμόδιον νὰ λαμβάνῃ αὐτὸ τὸ εἰσόδημα τῶν 300 ἑκατομμυρίων κατ' ἔτος. Δύναται δηλαδὴ ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους νὰ διπλασιασθῇ καὶ πάλιν ν' ἀφίνη ἔτησιον περίσσευμα 100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Ε'.

Αἱ ἀρχαὶ αὗται τοῦ σοσιαλισμοῦ ἦτοι σοσιαλισμοῦ, τόσον πολὺ εἴλκυσαν τὰς ἐργατικὰς τάξεις πάσης πεπολιτισμένης χώρας, ὥστε προέκυψε πανταχοῦ Ἐργατικὸν Κόμμα, τὸ ὁποῖον σκοπεύει νὰ ἐξαφανίσῃ τὰ πολιτικὰ κόμματα. Τὸ μέγα διακριτικὸν γνώρισμα αὐτοῦ τοῦ ἐργα-

¹ Ἴδε καὶ ΕΡΕΥΝΑΝ τοῦ Μαρτίου, σελ. 35.

¹ Ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ τοῦ Μαρτίου, σελ. 36.

τικού κόμματος είνε ότι είνε τὸ μόνον κόμμα τὸ ὁποῖον είνε διεθνές, ὥστε πᾶς ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὸ ἐργατικὸν κόμμα ἀνήκει εἰς ἓν παμμέγιστον κόμμα ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς παραγωγικὰς τάξεις ὄλων τῶν ἐθνῶν, ἐνῶ τὰ πολιτικὰ κόμματα ἀντιπροσωπεύουν μόνον τοὺς κεφαλαιούχους, οἱ ὁποῖοι ἀπλῶς ἀγωνίζονται ποῖος νὰ λάβῃ περισσότερα λάφυρα ἐκ τῶν ληστευμένων ἐργατῶν τῆς οἰκουμένης. Τὸ παγκόσμιον αὐτὸ ἐργατικὸν κόμμα ἔχει ἀμετάσπαστον ἀπόφασιν νὰ καταργήσῃ τὴν κοινωνικὴν ἀθλιότητα, ὡς ἀντικειμένην εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας, καὶ νὰ μὴ ἐμπιστευθῇ τὸ παραμικρὸν εἰς τὰ πολιτικὰ κόμματα. Δὲν ὑπάρχει σήμερον χώρα ἢ ὁποία νὰ μὴ ἔχῃ τὸ ἐργατικὸν τῆς κόμμα. Πανταχοῦ οἱ ἐργάται ἔχουν ἀφυπνισθῆ. Μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρίσκονται εἰς λήθαργον, ἀφίνοντες τοὺς ὀλίγους ἐπιτηδεύους νὰ σφραγίζονται τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον. Ζήτημα λοιπὸν εἶνε ἂν ἐξ ὅλης αὐτῆς τῆς ζυμώσεως ἢ ὁποία ἀνεφύῃ ἀπὸ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον θὰ προκύψῃ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἓν ἐργατικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἐν ἀλληλεγγύῃ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἐργατικὰ κόμματα τῶν λαῶν τῆς γῆς, νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν κατάλυσιν τῆς πλουτοκρατίας. Εὐρισκόμεθα εἰς τὰ πρόθυρα Ἐθνοσυνελεύσεως. Ἐπρεπε νὰ εἴχομεν ἐτοιμασθῆ πρὸ πολλοῦ. Ἦδη μᾶς ὑπολείπονται τρεῖς μόνον μῆνες. Πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν ἐκ τῶν ἐνότων διὰ νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς εὐκαιρίας ἣν μᾶς παρουσιάζει ἡ Ἐθνοσυνέλευσις. Ἄν ὑπῆρχεν ὀργάνωσις θὰ ἔλεγον ὅτι ἡδυνάμεθα νὰ ἐργασθῶμεν ὥπως ἐκλεχθῶσι 40 πληρεξούσιοι ἀντιπροσωπεύοντες τὰς ἐργατικὰς τάξεις. Ἄλλ' ἀφοῦ ὀργάνωσις δὲν ὑπάρχει, ἂς προσπαθῆσωμεν νὰ ματαιώσωμεν, ὅπου εἶνε δυνατὸν, τὴν ἐκλογὴν πληρεξουσίων ἀντιπροσωπευόντων τὴν πλουτοκρατίαν. Ἐν ὀργανωμένον ἐργατικὸν κόμμα δέον νὰ βασίζῃ τὸ πρόγραμμά του ἐπὶ τῆς φορολογίας τῶν πλουσίων. Νὰ ἀποτελέσῃ δὲ ταμεῖον ἀπὸ τοὺς ὀβολοὺς ἑκάστου ἐργάτου. Εἶνε λυπηρὸν ὅτι οὔτε ὀργανωμένον ἐργατικὸν κόμμα ἔχομεν οὔτε οἱ ἐργάται προθυμοποιοῦνται νὰ συνεισφέρωσι τίποτε διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας. Οἱ ἐργάται τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν πράττουσιν, ἐνῶ τὰ πολιτικὰ κόμματα εἶνε καλῶς συνησπισμένα. Οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ ζυγοῦ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται νὰ δίδουν μίαν δραχμὴν τὸν μῆνα διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν. Φαντασθῆτε τί θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κατορθωθῇ ἂν 50,000 ἐργάται ἀπεφάσιζον νὰ συνεισφέρωσι μίαν δραχμὴν τὸν μῆνα ἕκαστος ὥπως ἀποτελεσθῇ τὸ ταμεῖον τοῦ Ἀγῶνος. Οἱ μηνιαῖοι ὀβολοὶ 50,000 ἐργατῶν θ' ἀπέτελουν ταμεῖον εἰσπράττον 600,000 δρ. τὸ ἔτος. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἀνά 100,000 ἠδύναντο νὰ ἀφιερωθῶσιν εἰς τὰ ἐξῆς μεγαλοεργήματα :

1. Ὑποστήριξις 20 ὑποψηφίων καὶ συντήρησις

- 10 βουλευτῶν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. 2. Συντήρησις ἡμερησίας ἐφημερίδος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. 3. Συντήρησις 50 ἀποστόλων τοῦ ἀγῶνος. 4. Ἐμφύχουσις τῶν κατὰ καιροὺς ἀπεργιών ἵνα ἀντέχουν μέχρι νίκης. 5. Περίθαλψις πασχόντων ἐργατῶν. 6. Περὶσσευμα 100,000 κατ' ἔτος.

Ἐν ὀργανωμένον Ἐργατικὸν Κόμμα θ' ἀπῆται ἵνα ὅλα τὰ κέρδη τῶν κεφαλαιούχων εἰσέρχονται εἰς τὸ Δημόσιον ταμεῖον, καὶ χάριν ἱποτισμοῦ θὰ ἔδιδε συντάξεις εἰς τοὺς κεφαλαιούχους. Ἐν πρώτοις θὰ ἐπρόντιζε νὰ διατρέφονται καὶ ἀποκατασταίνωνται τὰ τέκνα τῶν ἐργατῶν. Θὰ ἐξέλεγε δὲ ἀντιπροσώπους οἱ ὁποῖοι νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ τὸ αἶσθημα ὅτι τὰ συμφέροντα τῶν ἐργατικῶν τάξεων εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς κεφαλαιοκρατίας. Ἄλλ' ἀφοῦ δὲν ἔχομεν ἐργατικὸν κόμμα, ἢ ὅλη προσοχή μας δέον νὰ στραφῇ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν μας κατὰ τὰς ἐπικειμένας ἐκλογάς, καὶ εἰς τὴν σύνταξιν προπαρασκευῆν τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων, ὁ ὁποῖος δέον νὰ ὀργανωθῇ καλὰ, ν' αὐξήσουν τὰ μέλη του ὅσον τάχιστα καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Αὐτὸς ὁ ἴδιος Σύνδεσμος ἠμπορεῖ κάλλιστα νὰ μετατραπῇ εἰς Ἐργατικὸν Κόμμα, ἅμα ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ φθάσῃ εἰς τὰ χίλια.

Πρόγραμμα ἐργατικὸν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐνόσω δὲν ὀργανώνεται Ἐργατικὸν Κόμμα. Καιρὸν δὲ δὲν ἔχομεν νὰ ὀργανώσωμεν Ἐργατικὸν Κόμμα τὸ ὁποῖον νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους εἰς τὴν προσεχῆ Βουλὴν. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ὑπολείπεται νὰ ἐπιδιώξωμεν εἶνε νὰ ὑποστηρῶμεν εἰς τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς ὑποψηφίους οἱ ὁποῖοι νὰ ὑποσχεθῶν ἐκ τῶν προτέρων μερικὰ προκαταρκτικὰ μέτρα. Παραδείγματος χάριν 1) τὴν μεταβολὴν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐκλέγωνται καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατικῶν τάξεων· 2) τὴν ἐκ τοῦ Δημοσίου ταμεῖου πληρωμὴν τῶν ἐξόδων τοῦ ὑποψηφίου, διὰ νὰ γίνεαι δυνατόν νὰ ἐκτίθενται εἰς τὰς ἐκλογάς καὶ ἐργάται μὴ ἔχοντες χρήματα· 3) τὴν συντόμευσιν τῆς βουλευτικῆς περιόδου ἀπὸ τετραστοῦς εἰς μονοετή, ἢ τὸ πολὺ διετή, διὰ νὰ δίδεται συχνὰ εὐκαιρία νὰ ἀπειρώμεθα ἐκλογὴν ἐργατῶν· 4) τὴν παραδοχὴν τῆς ἀρχῆς ὅτι πᾶς ἐργάτης εἰς τὸ γῆρας του δικαιούται καὶ εἰς μικρὰν τινα σύνταξιν.

Πρὸ πάντων ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ ὥπως μὴ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῶν ἐργατῶν εἰμὴ μόνον ἀνθρώποι ἔχοντες ἀναμφισβήτητον ἀκεραιότητα χαρακτῆρος καὶ ἐντιμον παρελθόν. Οἱ ἐκλογεῖς δέον νὰ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοῦ ὑποψηφίου ὡς πρώτιστα προσόντα τὴν τιμιότητα καὶ τὴν ἱκανότητα, καὶ νὰ ἀποκλείουν πάντας ὅσοι εἶνε κηλιδωμένοι, ὅσονδήποτε πλούσιοι ἢ «εὐεργεταί» καὶ ἂν εἶνε. Δέον ἐπίσης ν' ἀπο

κλείωμεν τυχοδιώκτας οἱ ὅποιοι ζητοῦν ἀποκατάστασιν διὰ τῆς πολιτικῆς. Ἄν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκλεχθῆ καὶ ἓνας ἐργάτης ὅστις καὶ νὰ ἔχη τὰ ρηθέντα προσόντα, τὴν τιμιότητα, τὴν ἱκανότητα, τὸ ἀκηλίδωτον, τὸ ἀφιλοκερδές, θὰ εἶνε μέγα τὸ κέρδος τοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἐργατικὸς κόσμος οὐδὲν κερδαίνει ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν βουλευτῶν οἱ ὅποιοι δὲν εἶνε κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ συνολισμοῦ.

Ἄπὸ τοῦδε μέχρι τοῦ Αὐγούστου πολλαχῶς θὰ σπεύσουν οἱ διάφοροι πολιτευόμενοι, μεταξὺ αὐτῶν πολλοὶ δῆθεν φιλεργατικοί, καὶ θὰ κολακεύωσι παντοιοτρόπως τοὺς ἐργάτας. Εἶνε φρίκη νὰ τὸ εἴπῃ τις, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι οἱ ἐργάται θὰ ἐκλέξουν τοὺς ἐπιτηδειότερον καὶ ἀρεστότερον κολακεύοντας, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐκλέξουν θὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν δυστυχίαν, οἱ δὲ ἐκλεκτοὶ τῶν θὰ καταγίνονται εἰς τὰ ἴδια παιγνίδια τοῦ παρελθόντος. Ἐάν ἡ παραῦσα κατάστασις τῆς πατρίδος μας δὲν πείσῃ τοὺς ἐργάτας ν' ἀφυπνισθῶσιν, οὐδεμία ἐκκλησις, εἴτε προφορικὴ εἴτε ἔγγραφος θὰ τοὺς πείσῃ ποτέ. Μόνον διὰ θυσίας καὶ δράσεως ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐλευθερία.

Ἐν ὀνόματι τῶν θυσιῶν εἰς ἃς ὑπεβλήθη τὸ ἔθνος μας χάριν ἐλευθερίας ἦν ἀκόμη δὲν ἀπέκτησεν, ἐν ὀνόματι τοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς ὃν ἐκίνησε τοὺς λαοὺς τῆς οἰκουμένης ὁ ἡρωϊσμός του, ὅστις ἀκόμη δὲν ἐκαρποφόρησεν, ποιοῦμαι ἐκ τοῦ βάρους τῆς καρδίας μου τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἰς τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἐκλογέων νὰ καταψηφίσουν ὅλους ἐκ τῶν ὑποψηφίων ὅσοι προτιμοῦν νὰ ὑπηρετοῦν τὴν πλουτοκρατίαν καὶ ἀρνοῦνται νὰ ταχθῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Ἐκ τῆς ἀγγλικῆς σοσιαλιστικῆς ἐφημερίδος *The Labour Leader* μεταφέρομεν τὰ ἑξῆς:

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Ε' δὲν εἶνε κοινὸς ἄνθρωπος. Ἐχει μίαν τεραστίαν συλλογὴν γραμματοσήμων ἡ ὁποία τοῦ ἐστοίχισεν ἑκατομμύρια λιρῶν. Ἐχει πληρώσει 35,000 φράγκα δι' ἐν καλαῖον γραμματόσημον. Αὐτὸ εἶνε τὸ μεγαλειότερον τῶν μέχρι τοῦδε πληρωθέντων ποσῶν δι' ἐν γραμματόσημον. Αὐτὸ τὸ ποσὸν εἶνε περίπου ὅσον ἓνας ἐργάτης λαμβάνει καθ' ὅλον τὸν βίον του διὰ νὰ συντηρηθῆ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του. Τὸ ὅτι ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἠγόρασεν αὐτὸ τὸ τεμάχιον πεπαλαιωμένου χρωματιστοῦ χάρτου, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶνε κοινὸς ἄνθρωπος.

Οἱ βασιλεῖς δὲν γεννῶνται γίνονται διὰ τεχνητῆς παρακρούσεως.

Ὁ χυδαῖσμός ἐνὸς βασιλέως κολακεύει τὴν πλειονότητα τοῦ ἔθνους.

Ὁ ἄγριος ὑποκλίνεται ἐνώπιον ξοάνων ἐκ ξύλου καὶ λίθου, ὁ πεπολιτισμένος ἐνώπιον ξοάνων ἐκ σαρκὸς καὶ αἵματος.

ΤΟ ΠΑΣΧΑΛΙΝΟΝ ΓΕΥΜΑ ΤΩΝ ΑΚΡΕΟΦΑΓΩΝ

Κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν, τὴν Τρίτην τοῦ Πάσχα (20 Ἀπριλίου) τὸ ἀνθρωπιστικὸν Σωματεῖον τῆς πόλεώς μας «Ἀθηνᾶ-Υγεία» οὐ πρόεδρος εἶνε ὁ Διευθυντῆς τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, παρέθεσεν εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ ἐν τῷ «Ἀκταίῳ» τὸ ἐτήσιον ἀναίμακτον πασχαλινὸν γεῦμα εἰς ὃ παρεκάθησαν ὑπερπεντήκοντα κεκλημένοι, κατὰ τὸ πλεῖστον ὄπαδοι τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια προέπιε πρῶτος ὑπὲρ τῆς ὀμάδος τῶν πρώτων σκαπανέων τῆς Ἑταιρείας ὁ προεδρεύων τοῦ γεύματος κ. Π. Δρακούλης, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,

Ἐγείρομαι πλήρης χαρᾶς νὰ σᾶς προσαγορεύσω καὶ συνάμα νὰ χαιρετίσω τὸν νέον τοῦτον σταθμὸν τῆς ἀκρεοφαγικῆς προόδου ὃν ἀποτελεῖ ἡ ὀμήγουρις αὕτη, τὸ δεύτερον *Ἀναίμακτον Πάσχα* τῆς «Ἀθηνᾶς-Υγείας». Εἶναι ἰδιάζουσα δι' ἐμὲ ἱκανοποίησις ὅτι τὸ μὲν πρῶτον Πάσχα ἐδόθη πέρυσιν εἰς ἔκφρασιν ἐκτιμήσεως τῶν πολυετῶν προσπαθειῶν μου, τοῦ δὲ δευτέρου τούτου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προεδρεύω.

Ἡ ἐπανάληψις ἐφέτος τοῦ πέρυσιν ἐγκαινισθέντος θεσμοῦ, εἶναι ἀρχὴ πραγματοποιήσεως τῆς ἀρχῆς ἣν ἐξέφρασα ὅπως ἡ ἀδελρότης μας ἐξακολουθῆ τελούσα τὸ *Ἀναίμακτον Πάσχα* κατ' ἔτος ὡς θεμελιώδη θεσμὸν τοῦ Σωματείου καὶ ὡς διαμαρτυρίαν κατὰ τῆς ἀπανθρωπίας τῆς σφαγῆς τῶν ἀμνῶν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου.

Καὶ ὁ κ. Φιλάρετος, ὁ πέρυσι προεδρεύσας, καὶ ἐγώ, μετὰ τὸ πρῶτον *Ἀναίμακτον Πάσχα*, ἐσκιαγραφήσαμεν τὴν προόδον τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης ἐν Ἑλλάδι, προόδον ἡ ὁποία δὲν δύναται παρὰ νὰ πληροῖ χαρᾶς καὶ ζωηρᾶς ἐλπίδος πάντα Ἕλληνα ποθοῦντα τὸν θρίαμβον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ πρῶτος σπόρος ἐρρίφθη πρὸ 25 ἐτῶν, ἐβλάστησε δὲ ἐπιτυχῶς, καὶ δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι ἐξ αὐτοῦ προέκυψε τὸ μόνον κίνημα ἐν Ἑλλάδι διὰ τὸ ὁποῖον ἔχει τις ν' ἀναγράψῃ βραδείαν μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῆ προόδον πρὸς τὴν νίκην. Πρὸ τετραετίας ἔλαβε τὴν ἰσχυροτέραν του ὠθησιν πρὸς τὰ πρόσω χάριν εἰς τὸ Πυθαγόρειον Συμπόσιον ὅπερ ἐσκέφθη νὰ παραθέσω ἐν τῷ «Ἀκταίῳ» εἰς τοὺς κορυφαίους παρ' ἡμῖν λογογράφους τῆ 14 Σεπτεμβρίου 1906. Μοὶ ἐδόθη τότε ἀφορμὴ νὰ ἐξηγήσω τὴν μεγάλην σημασίαν ἣν κέκτηται ὁ κατὰ τῆς ἀκρεοφαγίας ἀγῶν, ὄχι μόνον ὑπὸ κοινωνικῆν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἠθικῆν καὶ πολιτικῆν ἔποσιν, καὶ νὰ περιγράψω τὴν μεγάλην πνευματικὴν ἀφύπνισιν ἣτις ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἀνέτειλεν, ἔχουσα ὡς βάσιν τῆς τὴν σύλληψιν τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος ἀνθρωπίνων καὶ ὑπανθρωπίνων ὄντων.

Ἡ ἐξαγγελθεῖσα αὕτη ἀλήθεια ὅτι βᾶσις τῆς υγείας εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ βᾶσις τῆς ἠθικῆς ἡ Ἐδσπλαγχνία, καὶ ὅτι ἡ διαιτητικὴ μεταρρύθμισις εἶναι ἡ κρητὶς τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, ἐπενήργησεν ὡς ἰσχυρὸς μοχλὸς δι' οὗ ἡ ἐθνικὴ συναίσθησις ἐν Ἑλλάδι πρῶτην φορὰν ἐφάνη ἀτενίζουσα εἰς ἐν ἠθικὸν Ἰδεῶδες. Πρῶτη ἐκδήλωσις τῆς ὀριστικῆς ταύτης τάσεως ὑπῆρξεν ἡ ἴδρυσις μετὰ τινὰς μῆνας τῆς Ἀθηνᾶς-Υγείας, μὲ πρόγραμμα ἀναγράφων ὡς θεμελιώδη ἀρχὴν τοῦ τὴν κατάργησιν τῆς κρεοφαγίας. Ὁ ζῆλος καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τῆς μικρᾶς ὀμάδος ἡ ὁποία ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην εἶναι ἀνωτέρα παντὸς ἐγκωμίου. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Φαλήρῳ Πυθαγορείου Συμποσίου, ἡ ἴδρυθεῖσα Ἀδελφότης ἠκολούθησεν ὀργανώσασα τρία ἢ τέσσαρα ἐντὸς διετίας. Μετὰ ἐπιμονῆς καὶ θέρμης οἱ ὀλίγοι σκαπανεῖς τοῦ Σωματείου ἐργάσθησαν ἐν μέσῳ δυσκολιῶν ὡς ἀληθεῖς ἥρωες. Ἐπάλασαν κατὰ

προλήψεων, ἀπαθείας, ἐμπαθείας, χλευασμῶν, μὲ ζηλευ-
τὴν πίστιν, αὐτοπεποιθήσιν καὶ αἰσιοδοξίαν, ἧτις θὰ
ἐτίμα τοὺς ὀργανωτὰς ἀνθρωπιστικῶν κινήματων ἐν
οἰαδήποτε χώρῳ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐπεδόθησαν ψυχῇ τε καὶ σώματι ν' ἀποδείξωσιν
ὅτι ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ἀνέχεται νὰ ὑστερῇ ἐν τῇ
μεγάλῃ ἠθικῇ ἀφυπνίσει τοῦ Κόσμου, καὶ δύνουμαι νὰ
τὸ εἶπω μετὰ συγκινήσεως καὶ ὑπερηφανείας ὅτι οἱ
εὐγενεῖς οὗτοι συντελεστοὶ τοῦ ἀναγεννητικοῦ ἔργου
τῆς κοινωνίας μας, ἐπέτυχον τὸν σκοπὸν τῶν, ἀπέδει-
ξαν δηλαδὴ ἐκ τῆς ζωῆς, ἣν ἐνεφύσησαν εἰς τὸ Σωμα-
τεῖον μας ὅτι ὁ ἥλιος τῆς Πνευματικῆς Ἀναγεννήσεως
ἔρριψε καὶ πρὸς ἡμᾶς τὰς ἀκτῖνας του.

Πᾶσα τιμὴ ἀνήκει εἰς αὐτοὺς καὶ πᾶς ἔπαινος. Δὲν
εἶναι ὅλοι παρόντες· ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἀδελφότη-
τος ἀπουσιάζει εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἀλλ' ἀσμενος βλέπω
μεταξὺ τῶν παρακαθημένων τὸν τέως γραμματεῖα καὶ
τοὺς πλείστους τῶν σκαπανέων τοῦ ἐνδόξου ἔργου μας.

Τὸ ὀνομάζω ἐνδοξόν, διότι αἱ ἠθικαὶ ἐπαναστάσεις
εἶναι αἱ ἀληθεῖς ἐπαναστάσεις, καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἐται-
ρείας μας ἠτένισεν εἰς ἠθικὴν ἐπανάστασιν, πᾶσαν δὲ
ἐπανάστασιν συντελοῦσιν ὄχι τόσον οἱ ἀριθμοί, ὅσον αἱ
θελήσεις. Ἡ ἐν λόγῳ ὁμάς ἀποτελεῖται ἀπὸ θελήσεις.

Κυρίαὶ καὶ Κύριοι, πῶμεν εἰς τὴν ὑγείαν τῆς λαμ-
πρᾶς ταύτης ὁμάδος.

Ἡγεῖραν εἶτα προπόσεις ὁ μεταξὺ τῶν ἰδρυ-
τῶν τῆς Ἀδελφότητος κ. Νάγος, τονίσας ἰδίᾳ
ὅτι ἡ τιμὴ τῆς συμπήξεως τῆς Ἀδελφότητος
ἀνήκει εἰς τὸν κ. Δρακούλην, διότι οἱ ἰδρυταὶ
αὐτῆς ἐκ τῶν πολυχρονίως κηρυσσομένων ἀνθρω-
πιστικῶν ἀρχῶν του ὠρμήθησαν εἰς τὸν ἀγαθὸν
τοῦτον σκοπόν, ὁ γραμματεὺς κ. Σ. Θεοδωρό-
πουλος καὶ ὁ κ. Ἀνδριανόπουλος, προσιῶν οὗτος
ὑπὲρ τῶν παρισταμένων Κυριῶν καὶ δὴ ὑπὲρ
τῆς κυρίας Δρακούλη, ἧτις διεκρίθη αἰετοτε εἰς
δρασίαν ἔντονον καὶ ἀδιάλειπτον πρὸς κατίσχυ-
σιν καὶ διάδοσιν τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἀρχῶν,
καὶ εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ ἰδρυσις τοῦ μεγάλου ἐν
Ἀγγλίᾳ Ἀνθρωπιστικοῦ Συνδέσμου, ὡς ἐπίσης
ὑπὲρ τῆς μὲς Σκαϊτσερδ ἣν διακρίνει ὁμοίᾳ στοργῇ
πρὸς τὰ ὑπανθρώπινα ὄντα.

Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ κ. Δρακούλης, ἀνα-
λαμβάνων τὴν προεδρείαν καὶ ἀνομολογῶν τὰς
ἐκδουλεύσεις τοῦ τέως προέδρου κ. Φιλαρέτου.
Καὶ ἡ δευτέρα αὕτη ὁμιλία ἠκούσθη μετὰ ζωη-
ροῦ ἐνδιαφέροντος.

Ἀπὸ μέρους τῶν Κυριῶν ἀπήντησεν εἰς τὰς
φιλοφρονήσεις τῶν Κυριῶν, ἡ μὲς Φελίτσια Σκαϊτ-
σερδ, ὁμιλοῦσα ἀγγλιστί, ἐνῶ βαθμηδὸν μετέ-
φραζε τοὺς λόγους τῆς πρὸς τὴν ὁμήγουριν ἡ
Κυρία Αὔρα Σ. Θεοδωροπούλου.

Εἶπε δὲ ἡ μὲς Σκαϊτσερδ τὰ ἑξῆς:

Ὁ Βερνάρδος Σῶ, ὅστις εἶνε ὁ μέγιστος τῶν ζώντων
ἀγγλων δραματικῶν — τινὲς μάλιστα λέγουσιν ὁ μέγι-
στος τῶν δραματικῶν τοῦ κόσμου — καὶ ὅστις ἐπίσης
εἶνε ἔνθερος ἀκρεοφάγος, λέγει: «ὁ κόσμος ἀπορρί-
πτει εἰς τὸν σωρὸν τῶν σκυβάλων τὰς παλαιὰς του
ἀτμομηχανὰς, τὰς παλαιὰς του ἠλεκτρικὰς συσκευὰς,
ἀλλὰ δὲν ἀπορρίπτει τὰς παλαιὰς του προλήψεις, τὰ
παλαιὰ του ἠθικὰ συστήματα, τὰ παλαιὰ του θρησκευ-
ματα καὶ τὰ παλαιὰ του πολιτεύματα». Αὐτὴν τὴν στιγ-
μὴν ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν τῆς, γενικῶς εἰπεῖν,
δικαίας ταύτης παρατηρήσεως, ἀκριβῶς δὲ αὐτὸς ὁ
μέγας ἠθικὸς ἠρωϊσμὸς μοῦ ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον διὰ
τὴν χώραν σας καὶ με ἐπεισε νὰ δεχθῶ εὐφροσύνως
τὴν πρόσκλησιν τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Δρακού-

λη, ὅπως μετ' αὐτῶν ἐπισκεφθῶ τὴν Ἑλλάδα. Περι-
τὸν νὰ εἶπω πόσον χαίρω ὅτι παρευρίσκομαι εἰς τὴν
ὁμήγουριν ταύτην, διότι σεῖς ὡς Ἐταιρεία ἀποτελεῖτε
συγκέντρωσιν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἠθικοῦ ἠρωϊσμοῦ, ὁ
ὁποῖος τόσον κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον μου. Προσβάλλετε
πᾶσαν ἀκρόπολιν ἐθιμῶν καὶ ἔξερων, ὅσῳ δήποτε γερα-
ρὰν ἐκ τοῦ χρόνου, καὶ ὅ,τι εὐρίσκετε πλημμυρᾶς ἀνευ
δισταγμοῦ τὸ ἀπορρίπτετε εἰς τὸν σωρὸν τῶν ἀχρήστων.
Εἶπε δὲ ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ γίνεταί τοῦτο. Πρέπει νὰ
ἀπαλλαχθῆτε τῶν παλαιῶν κτηριῶν πρὶν ἀνεγείρετε
τὸ νέον οἰκοδόμημα. Συγγνώμην ὅτι ἀναγκάζομαι νὰ
εἶμαι σύντομος. Σήμερον ὁμίλων τρεῖς ὥρας καὶ
ἀπηύδῃσα. Βλέπω τὴν κυρίαν Δρακούλη νὰ μειδιᾷ, διότι
λέγω ὅτι ἀπηύδῃσα ἐκ τριῶρου ὁμιλίας καὶ παρατηρεῖ
ὅτι τρεῖς ὥραι δι' ἐμὲ εἶνε μηδέν, διότι, λέγει, ἀμα
ἀρχίσω δὲν παύω. Ἀλλὰ σὰς βεβαίῳ ὅτι εἶμαι κατ'
ἀνάγκην σύντομος, προκειμένου νὰ ὁμιλήσω ἑλληνικά.
Σήμερον τὸ πρῶν παριστάμην εἰς μακρὰν καὶ διδακτι-
κωτάτην ἑλληνιστὶ συνδιάλεξιν μεταξὺ τοῦ κ. Δρα-
κούλη καὶ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, κατόπιν δὲ μετὰ τοῦ
Ἐπιπροέδρου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὅταν μοῦ ἐζητήθη ἡ
γνώμη μου, τί νὰ ἐπραττον; Ἐπρεπε κατὶ νὰ εἶπω καὶ
νὰ τὸ εἶπω χωρὶς νὰ γνωρίζω ἑλληνικά. Ἐπρεπε νὰ
κατασκευάσω πολιτικὸς πλίνθους χωρὶς ἄχυρον καὶ
ἤδη εὐρίσκομαι εἰς τὴν αὐτὴν δυσκολίαν, προκειμένου
νὰ κατασκευάσω ἀνθρωπιστικὸς πλίνθους, διότι ἐκ
τῶν ἐνωπιῶν μου λεγομένων γνωρίζω μόνον ὅσα οἱ
ὀφθαλμοί μου μοὶ λέγουσιν.

Εἶμαι ἀκρεοφάγος πρὸ ἐτῶν, ἀλλὰ οὐδέποτε ὑπῆρξα
μέλος οἰασδήποτε ἐκ τῶν πολλῶν Ἐταιρειῶν, αἰτινες
ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς διαικητικῆς μεταρρυθμίσεως.
Ἀτομικῶς δὲν κλίνω εἰς τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τῶν
ιδεῶν, διότι φρονῶ ὅτι τελεσφορωτέρα ἐργασία γίνεται
μᾶλλον διὰ τοῦ παραδείγματος παρά διὰ τοῦ παραγγέλ-
ματος. Γεύματα τιαῦτα ὡς τὸ παρὸν εἶνε οἱ καλλίτε-
ροι διδάσκαλοι, κατὰ τὴν γνώμην μου. Ὁ κόσμος
ἔχει ἀνάγκην νὰ μάθῃ τὸ πνεῦμα ὑπὸ τὸ ὁποῖον
ἀπέχομεν τῆς κρεοφαγίας. Παραδείγματος χάριν, ἐν
Κρήτῃ, τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα, οἱ ἀνθρώποι δὲν
ἠννόουν καλὰ διατί ἐζητοῦμεν φαγητὰ χωρὶς κρέας.
Μόλα ταῦτα ὁ ὑπηρέτης μᾶς εἶπεν ὅτι ἠννόει καὶ
ὅταν μᾶς ἔφερε χοιρομήριον ἐξεπλάγη διότι τὸ ἀπε-
κρούσαμεν, φρονῶν ἴσως ὅτι αὐτὸ δὲν εἶνε κρέας. Μᾶς
ἔφερε κατόπιν σοῦπαν ἐκ ζωμοῦ ὄρνιθος καὶ κατε-
θλίβη ὅταν καὶ αὐτὴν τὴν ἀπερρίψαμεν. Ἐπὶ τέλους
εὐρήκαμεν τὴν λύσιν. Τῷ εἶπομεν: «Ἔιμεθα Χριστια-
νοί, φέρε μᾶς ὅ,τι τρώγετε καὶ σεῖς τώρα ὅπου εἶνε
νηστεία». Τότε ἔγεινεν ἑξαλλος ἐκ τῆς ἀμηχανίας καὶ
ἀνέκραξε «λοικόν, διατί μοῦ ἐζητήσατε γάλα διὰ τὸ
τσάϊ σας;» καὶ ὁ δυστυχὴς προφανῶς συνεπέρανεν ὅτι
δὲν εἶμεθα στὰ καλὰ μᾶς ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς
τροφῆς. Ἐν τούτοις, τὸ ἀκρεοφαγικὸν μᾶς σύστημα
διεδόθη ἀνὰ τὴν νῆσον καὶ πρὶν ἀναχωρήσωμεν ὁ κ.
Βενιζέλος παρεκάλεσε τὸν κ. Δρακούλην νὰ τῷ στείλῃ
τὸ περὶ ἀκρεοφαγίας σύγγραμμά του «Ἐθικὴ καὶ
ἠθικὴ» διὸ νὰ τὸ μελετήσῃ.

Ἐυχαριστῶ ὑμᾶς ἐγκαρδίας ἐκ μέρους ὄλων τῶν
κυριῶν, ὑπὲρ ὧν προεπίετε, καὶ ἐπίσης ἐκ μέρους τῆς
Κυρίας Δρακούλη καὶ ἑμαυτῆς δι' ὅλην σας τὴν ἀβρό-
τητα καὶ καλωσύνην, ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ συμμεθέξω εἰς
τὰ ἀναίμακτα ὑμῶν γεύματα καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κυρίαν Δρακούλη, δίκαιον ἔχετε
διὰ τὸν φόρον τῆς τιμῆς, ἐν τῇ ἀποδίδετε, διότι αὕτη
ἀντιθέτως πρὸς ἐμὲ, ἀπὸ ἐτῶν κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον
τῆς ἀκρεοφαγίας ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ. Ἴσως δὲ δὲν γνω-
ρίζετε ὅλοι οἱ ἐνταῦθα παρόντες, ὅτι πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν
ἐν τῇ περικαλλεῖ τῆς οἰκίας, τῇ ὑψουμένη ἀνωθι ἐγὼς
τῶν πάρκων τοῦ Λονδίνου, ἰδρῦθη ὁ νῦν παγκοσμίου
φήμης Ἀνθρωπιστικὸς Σύνδεσμος, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀνε-
βλάστησεν ἡ ὅλη ἀνθρωπιστικὴ δρασίς πανταχοῦ τῆς
οἰκουμένης.

Περαίνουσα, παρακαλῶ τὴν ἀγαθὴν διερμηνέα μου

νά διαβιβάσῃ ὑμῖν ἑλληνιστὶ πᾶν ὃ,τι θὰ ἐξέφραζον, εἰάν ἠδυνάμην νά ὀμιλήσω εἰς τὴν γλῶσσαν σας.

Τελευταῖος προέβλεπεν ὁ μεταξὺ τῶν κεκλημένων Ιατρὸς κ. Φαραντᾶτος, ἵνα διὰ χαριστικῆς φρασεολογίας δηλώσῃ ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καταλείπει διὰ παντὸς τὴν κρεοφαγικὴν δίαιταν καὶ ἀσπάζεται τὰς ἀρχὰς τῆς Ἀδελφότητος.

Οἱ συνδαιτυμόνες κατόπιν μετέβησαν εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου ἔβραλε μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ χάριτος ἡ κυρία Παπαδιαμαντοπούλου, συνοδεύουσα ἢ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ κλειδοκινεβάλου, πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ἄσμα τῇ ἐπιμόνω παρακλήσει τῶν παρισταμένων.

Μετὰ τὸ ἄσμα ἡ κυρία Δρακούλη, ἀποτεινομένη γαλλιστὶ πρὸς τοὺς παρισταμένους, ἠὲ χαρίστησε καὶ αὐτοὺς προσωπικῶς καὶ δι' αὐτῶν τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν διὰ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν εὐγένειαν μετὰ τὴν ὁποίαν παντοῦ τὴν ἐδέχθησαν καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Κρήτην καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκίας, οὐχὶ ὡς ξένην, ἀλλ' ὡς φίλην οἰκογενειακὴν.

Ἡ προσφώνησις τῆς κ. Δρακούλης ἔχει οὕτω: Κυρίαί καὶ Κύριοι, ἡ μᾶλλον θὰ ἔλεγον προσφιλεῖς, ἀδελφαὶ καὶ ἀδελφοί, διότι αὐτὴ ἡ προσαγόρευσις εἶνε αἰσθητὴ ἐγγύτερον εἰς τὴν καρδίαν μου, ἀφ' ὅτου διὰ τοῦ γάμου μου ἔγεινα ἑλληνίς, καίτοι τὸ αἰσθητὴ τοῦτο δὲν μοῦ ἀπεκαλύφθη πληρὴς μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔφθασα εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἐνθα ἠσθάνθην βαθύτατον ἐγκάρδιον σύνδεσμον ὃχι μόνον μετὰ τὰ προσφιλῆ συγγενικά πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ μετὰ πρόσωπα ἐξ ὄλων τῶν κατηγοριῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, καὶ ἰδίως τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Λαμβάνω λοιπὸν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ὅπως διαβεβαιώσω πάντας περὶ τῆς ἐμῆς ἐκτιμήσεως καὶ ἀμοιβαιότητος δι' ὅλα ὅσα ἐγένοντο καὶ ἐξεφράσθησαν πρὸς ἐμὲ κατὰ τὴν τετραμήνην διαμονήν μου ἐν Ἑλλάδι.

Ἐν πρώτοις, εἶνε φυσικὸν νά περιμένετε νά κάμω μνησίαν τοῦ διατητητικοῦ ζητήματος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμμετοχῆς μου εἰς τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἀνάμακτον γεῦμα, ἐν τῷ ὀραίῳ τούτῳ μεγάρῳ καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἐνδόξων τούτων τοπιῶν. Ὀφείλω νά ὀμολογήσω, ὅτι, ὅταν πρὸ πολλῶν ἐτῶν παρήτησα τὴν κρεοφαγίαν, ἔπραξα τοῦτο ὃχι ἐκ τοῦ ἐλατηρίου τῆς ὑψίστης ἀπόψεως — ἀπόψεως ἣτις ἐκυριάρχησε τῆς ψυχῆς μου — ἀλλὰ παρήτησα τὴν κρεοφαγίαν ἐκ τοῦ ἐλατηρίου τῆς ὑγείας, ἀρκεῖ δὲ νά εἶπω ὅτι εἶμαι πλήρως ἰκανοποιημένη ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης, καθόσον εἶμαι ὑγιεινότερα τῶρα παρ' ὅσον ἦμην ὅταν ἐκρεοφάγουν.

Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἡ ἀποψις τῆς ὑγείας, ἡ ὁποία βαρύνει σήμερον τόσον, ἀλλ' εἶνε τὸ αἰσθητὴ τῆς δικαιοσύνης πρὸς τὴν ὑπανθρώπινον δημιουργίαν καὶ αὐτὸ μοὶ ἐπιβάλλει τὴν ἐξακολούθησιν καὶ τὴν συνηγορίαν τῆς ἀναμιάκτου διαίτης.

Ἐξαιρέσει τῶν γαλλικῶν ἀποφθεγμάτων, τὰ ὅποια ἀνέφερον εἰς τὰς ὀμιλίαις τοῦ ὀσίζυγός μου πρὸ ὀλίγου, ὡς τὸ τοῦ Ρουσσῶ «*Hommes soyez humains; quelle sagesse y-at-il hors de l'humanité?*» καὶ τὸ τοῦ Μισελῆ «*toutes les espèces vivantes frappent à la porte pour se faire admettre au sein de la démocratie.*», ὀλίγιστα ἐνόησα — καὶ λέγω τοῦτο μετὰ λύπης μου — ἐκ τῆς ἑλληνιστὶ πρὸς ὑμᾶς προσφωνήσεως, ἀλλὰ τὰ γαλλικά ἀποφθεγμάτια μοῦ λέγουν, ὅτι ἡ ἔκκλησις τοῦ ἦτο εἰς τὴν ὑμετέραν συναίσθησιν περὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος ἦν κέκτηται ἡ ἀνθρωπιστικὴ ἀποψις τοῦ διατητητικοῦ ζητήματος. Ἡ ἔκκλησις αὕτη, γνωρίζω ἐκ πείρας, εὐρίσκει ἀμέσως ἠχώ εἰς τὰς καρδίας ἐκείνων ὧν τὰ αἰσθητὰ εἶνε εὐγενῆ καὶ τρυφερὰ καὶ οὐτινες

συμπαθοῦσι μετὰ τὰ δεινοπαθήματα τῆς ὄρφανῆς ὑπανθρώπινου δημιουργίας, ἡ ὁποία ταπεινῶς καὶ ὑπομονητικῶς μᾶς ὑπηρετεῖ καὶ πάσχει καὶ τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νά μὴ ὑβρίζωμεν ἢ μεταχειρίζομεθα σκληρῶς, σχετικῶς δὲ μετὰ τὸ ζήτημα τῆς τροφῆς, μὴ φρονεῦομεν, ἀφοῦ ἡ ἐπιστήμη ὃχι μόνον ἀπέδειξε τὴν σφαγὴν ζώων πρὸς τροφήν ὅλως περιττήν, ἀλλ' ἀπέδειξε τὴν ἀκρεοφαγικὴν δίαιταν φυσικωτέραν διὰ τὸν ἀνθρώπον, χημικῶς καὶ φυσιολογικῶς.

Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οὐδέποτε ἔπαυσα συνηγοροῦσα ὑπὲρ τῆς μεταβολῆς ταύτης καὶ ὀμιλοῦσα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῶν ζώων, ἔπραξα δὲ τοῦτο εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐπίσης ἐν Ἀμερικῇ, ἀντεπροσώπευσα δὲ εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Συνέδριον τῶν Γυνακῶν τὴν ἀγγλικὴν Ἐταιρείαν πρὸς προστασίαν τῶν ζώων.

Ἀλλὰ δὲν παρίσταμαι ἐνταῦθα ἵνα σᾶς ὀμιλήσω περὶ τῶν ἔργων μου, διότι, ὡς σᾶς εἶπον, λαμβάνω τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ἵνα δι' ὑμῶν ἐκφράσω ἐγκαρδίους εὐχαριστίας πρὸς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὸν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμόν, διότι παντοῦ ὅπου μετέβην καὶ ὅπου συνήτησα Ἕλληνας μοὶ ἐπεδαριλεύθησαν ἐκδηλώσεις ἀγάτης, τὰς ὁποίας οὐδέποτε θὰ λησμονήσω. Οὕτω με ὑπεδέχθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνθα πρῶτην φοράν συνητήτην με Ἕλληνας μὴ ἀποτελοῦντας μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἐνθα, ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς πόλεσι τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἀπέβλεψα εἰς τὸ νά τονίσω τὴν σημασίαν, ἣν δύναται νά ἀσκήσῃ ἐπὶ τῶν τυχῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸ νά δίδεται ὑπὸ τῶν ἑλλήνων τὸ παράδειγμα τῆς προσδευτικότητος, χριστιανικότητος καὶ ἀλληλεγγύης. Ὁ σύζυγός μου κατήρτισε πρὸ τίνος πίνακα συστήματος ἠθικῆς, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Παναγιωτόπουλος συνίστα εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ κράτους ν' ἀναρτήσωσιν ἐν πλαισίῳ. Ἐπίσης συνέταξεν, ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως, νομοσχέδιον πρὸς προστασίαν τῶν ζώων, ὅπερ ὁ κ. Δραγούμης ὑπεσχέθη νά υποβάλῃ εἰς τὴν προσεχῇ Βουλῇ. Τὰ δύο ταῦτα ἔργα ἐφρόντισα νά μεταφρασθῶσιν εἰς τὴν τουρκικὴν, ἵνα μεταγγισθῇ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡ διδασκαλία αὕτη καὶ ἵνα, ἀνεξαρτήτως φυλῆς ἢ θρησκείας, τὰ τέκνα τῆς ἀνθρωπότητος ἐνωτίζονται ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων με συστηματικὰ διδάγματα ἀνθρωπιστικῆς ἠθικῆς καὶ ἀλληλεγγύου βίου καὶ προσέτι, ἵνα ὅλα τὰ ζῶα πανταχοῦ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ὄντα δικαιούμενα εἰς εὐημερίαν καὶ ἀνεσιν.

Ἄν εἶχον καιρὸν ἠθέλον σᾶς ἀπαριθμήσει κατὰ σειρὰν τὰς πόλεις ἐνθα μᾶς ὑπεδέχθησαν μετὰ ἐγκαρδιότητα καὶ ἐνθουσιασμόν. Ἐν Βόλῳ χιλιάδες πολιτῶν ἐξῆλθον εἰς τὰς προκυμαίας, ἵνα μᾶς δεξιωθῶσι πανηγυρικῶς, δεκάδες δὲ λέμβων ἐκ μέρους τῶν ἐργατικῶν σωματείων καὶ ἀτμάκατος, ἐφ' ἧς ἐπέβαινε λαμπρὰ χορωδία, ἦλθον νά μᾶς προῦπαντήσωσιν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον. Ἐν τῇ ἐκδηλώσει ταύτῃ ἀναγνωρίζω τὸν ἐνθουσιασμόν ὃν ἐμπνέει ἡ ἀφοσίωσις τοῦ συζύγου μου εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Ἐν Θεσσαλονίκῃ ὀμᾶς νοσημόνων, εὐπαιδευτῶν, ἀβροτάτων ἀνδρῶν μᾶς ὑπεδέχθη καὶ μᾶς ἐπεδαριλέυσσε πᾶσαν καλωσύνην. Ἡ ἐκδήλωσις τὴν φοράν ταύτην δὲν προήρχετο ἀπὸ τὰς ἐργατικὰς τάξεις, ἀλλὰ ἀπὸ σπουδαστῶν ἀφοσιωμένων εἰς τὴν μελέτην τῶν βιονομικῶν ἐρευνῶν, ὡς ὀνομάζονται τινὰ τῶν ἔργων τοῦ συζύγου μου. Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀδελφότης ἀποτελεῖται ἀπὸ πρόσωπα, ὧν ἡ προσπάθεια συνίσταται εἰς τὸ νά δοθῇ εἰς τὰ εἰρημένα ἔργα τοῦ πρακτικῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῷ καθημερινῷ βίῳ. Ἐχουσι διακρίνει εἰς αὐτὰ πνευματικὰς τινὰς ἀληθείας αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀνεγνωρίσθησαν ἤδη, καὶ προσεπόρισαν εὐλογίαν εἰς τὸν βίον πολλῶν ἐνστερνισθέντων αὐτάς. Αἱ ψυχολογικαὶ ἐρευναι ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας με προσεῖλκυσαν καὶ με ἠγαγον νά πιστεύω, ὅτι ὁ στοχασμὸς εἶνε δύναμις. Κατὰ συνέπειαν, τρέφω αἰσθητὰ συναδελφότητος καὶ συμπαθείας πρὸς τοὺς ἐρευνητὰς τούτους τῆς Θεσσαλονίκης, ἀδελφικῆς δὲ ἀναμνήσεως τῆς μετ' αὐτῶν ἀναστροφῆς

μου και εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν ἐγκαρδιότητά των. Ἐν Πάτραις εὗρον ἐνθέρμους φίλους τοῦ συζύγου μου και τὴν αὐτὴν καλωσύνην και ἀβρότητα πρὸς ἐμέ. Ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς μου εἰς τὴν Ἑπτάνησον ἀποκομίζω ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις τῶν φυσικῶν καλλογῶν της, ἅμα και πανδήμου πρὸς ἡμᾶς ἐκτιμήσεως, ὡς ἐν Κεραληνίᾳ και ταῖς ἐξοχαῖς αὐτῆς. Ἐν Ἰθάκῃ, τῇ γενετείρᾳ τοῦ Ἰλάτωνος, μᾶς ἐπεφυλάσσετο σχεδὸν βιολικὴ δεξίωσις και προπομπή, ἐκ τῆς περιπτώσεως ὅτι ἡ νῆσος κατέστησε τὴν ἐπίσκεψίν μας ἀφορμὴν, ὅπως συνδύαση τὴν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς του εὐλάβειαν τῶν Ἰθακησίων. Ἦτο ὁ σεβαστὸς και προσφιλεὶς και εὐεργετικὸς κυβερνήτης τῆς νήσου, καθ' ὃν χρόνον ἡ φυλὴ εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκ γενετῆς ἀνήκω προσεπάθει νὰ ἐνσταλάξῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἰδιοσυγκρασίαν τὸ ἀξιοσημειώτον ἐκεῖνο στοιχεῖον τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς, τὸ ὅποτον συνίσταται εἰς τὸν πόθον τοῦ ἐκδηλοῦν τὸ θεῖον θέλημα διὰ δικαίας διοικήσεως και μεγαλείου χαρακτήρος. Ὁ Ἕλλην τοῦ ὁποῖου εἶμαι ἤδη σύζυγος, ἐγεννήθη εἰς τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο και ἐν αὐτῷ πρώτῃν φοράν ἦλθεν εἰς συνάφειαν μὲ τὸ εἰρημένον ἀγγλοσαξωνικὸν στοιχεῖον.

Αὐτὸ κατὰ τὴν γνώμην μου εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ἐπιδόσεως τῆς Ἀγγλίας ὡς κράτους και ἀνευ αὐτοῦ ἀναμφιβόλως ἡ Ἀγγλία θὰ κατέπιπτεν εἰς τὴν κλίμακα τῶν ἐθνῶν. Ὁ διακαέστερος πόθος μου, εἶνε ἵνα ἡ Ἑλλάς, ἡ τόσον νεῦρά και τόσον παλαιούσα, ἀνέλθῃ ταχύτατα εἰς τὴν κλίμακα τῶν ἐθνῶν μέχρι τῆς κορυφῆς και εἰς τοῦτο πᾶσαι αἱ προσπάθειαι μου, ὅπως και τοῦ συζύγου μου, θὰ τείνωσι δι' ὅλου τοῦ βίου μας. Ἀφιλοκέρδης ὑπερήφανος τοῦ συνόλου, αὐτὸ εἶνε ἡ κλεῖς διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος και αὐτὸ ἐπικαλοῦμαι ἄνδρας και γυναῖκας νὰ ἐνθυμῶνται, καθὼς και ἔρεσιν πρὸς τὸ εἶναι μᾶλλον παρὰ πρὸς τὸ φαίνεσθαι και περιφρόνησιν πάσης ἀποβλέψεως εἰς ἀμοιβήν, εἰμὴ μόνον εἰς τὴν ἀμοιβὴν τοῦ νὰ βλέπῃ τις τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τὴν πτώσιν τῆς βαρβαρότητος και τὸν θρίαμβον τῆς ἀληθείας ἐν τῇ ἑλληνικῇ ταύτῃ κοιτίδι τοῦ φωτός.

Ὡς τελευταῖον, ἀλλὰ διάθερον ἀποχαιρετισμὸν ἀναφέρω τὴν ἐπίσκεψίν μας εἰς Κρήτην, τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα. Ἐκεῖ, φιλοξενούμενοι ὑπὸ τοῦ κ. Βενιζέλου ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἔσχομεν ἀφορμὴν, ἐν ταῖς πόλεσι και ἐν τοῖς χωρίοις νὰ θαυμάσωμεν τὸ ἦθος και τὸ παράστημα τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, λαοῦ σθεναροῦ, φύσει ἐλευθέρου, πλήρους ἀνδρείας και ἀνεπιζοντος εἰς ἕν μέγα Ἰδεῶδες. Οἱ κρητῆτες προεξάρχουν ὡς πρὸς τὸ συναίσθημα τοῦ δημοσίου καθήκοντος. Περὶ τούτου διέκρινα πολλὰ σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων μὲ ἰδιάζουσιν χαρὰν ἀναφέρω ὡς κυριώτερον τὸν νόμον, ὅστις ἐψηφίσθη πρὸ δεκαετίας τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ κ. Βενιζέλου περὶ προστασίας τῶν ζώων και ὅστις πολλάκις ἐφηρόσθη τῇ συνεργείᾳ τῆς ἐκεῖ ὑπαρχούσης πρὸς τοῦτο Ἑταιρείας. Ἡ Ἑταιρεία αὕτη ἐρευνᾷ πᾶσαν περίπτωσιν κακώσεως πρὸς τὰ ζῶα και φροντίζει ὄχι μόνον περὶ τιμωρίας τοῦ ἐνόχου τῆς κακώσεως, ἀλλὰ και περὶ περιθάλψεως τοῦ παθόντος ζώου και προσέτι ἀποζημιώσεως τοῦ κυρίου του.

Μία κυρία ἐν Χανίοις, ἡ κυρία Τσαῖμπερς, ἡ ὁποία εἶνε μέλος τῆς Ἑταιρείας, μοῦ περιέγραψε τὸ κοπιῶδες και ἀνιαρὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας. Εἶνε δὲ ἀγγλὶς ἡ κυρία αὕτη και ἐπομένως τῇ ὑπέδειξα, ὅτι ὀφείλει νὰ εἶνε πιστὴ εἰς τὸ ἀγγλοσαξωνικὸν ὀρμέμφυτον, δηλαδὴ εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς συναίσθησεως τοῦ καθήκοντος, και ὅτι θὰ εὗρισκε τὴν ἀμοιβὴν της εἰς τὴν βλάστησιν τοῦ καλοῦ σπάρου εἰς ψυχὰς φύσει και παραδόσει εὐγενεῖς, οἷαι αἱ ἑλληνικαί. Οἱ λόγοι μου μεγάλως τὴν ἐνεψύχωσαν και φρονῶ ὅτι, ἐὰν τοιοῦτος ἀγὼν δύναται νὰ διεξάγῃται ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἀπωτάτην ταύτην νῆσον, ἐνθα τὰ χωρία πολλάκις ἀπέχουν ἀλλήλων και ἀπὸ τῶν πόλεων πολλὰς ὥρας, σημαίνει ὅτι πολλὰ δύναται νὰ συντελεσθῶσι και ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Ἑλλάδι. Εὐέλπιστῶ δὲ ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ μου ἐπί-

σκεψιν θὰ εὗρω ἐψηφισμένον νόμον πρὸς προστασίαν τῶν ζώων και περὶ διαπαιδαγωγήσεως τῶν τέκνων τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος περὶ τὰ ἀνθρωπιστικὰ ὀρμέμφυτα, προσέτι δὲ και ἰσχυρὰν τινα Ἑταιρείαν πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν νομοθετημάτων τούτων, ἐνστάλαξιν ἀνθρωπιστικῶν ἀρχῶν εἰς τὸ κοινὸν και ἐμψύχωσιν πίσεως πρὸς τοῦτο προσπαθείας. Μὲ τὰς λέξεις ταύτας ἐν τοῖς κόλποις τῆς συμπαθεστάτης Ἀθηνᾶς - Ὑγείας και κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐπανόδου μου εἰς Ἀγγλίαν ἀπευθύνω ἀποχαιρετισμὸν πλήρη στοργῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα και ἐκφράζω ἅπαξ ἐτι πρὸς ἕνα ἕκαστον τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν τόσην στοργὴν, ἀβρότητα και γενναιοφροσύνην, ἣτις ἐδείχθη ἀπανταχοῦ πρὸς ἡμᾶς. (Ζωηρὰ χειροκροτήματα).

Ἡ δμήγουρις πρὶν διαλυθῆ, προτάσει τοῦ προέδρου ἐθεώρησεν ἑαυτὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῆς Ἀθηνᾶς - Ὑγείας, και ἐπεκύρωσε παμψηφεί τὴν προσθήκην ἀρθρου εἰς τὸ Καταστατικὸν προταθέντος ὑπὸ τῆς κ. Δρακούλη, και ὀρίζοντος ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ - Ὑγεία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἀρχῶν.

Ἀκούει τις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διαμαρτυρήσεις ἐναντίον ἡμῶν τῶν σοσιαλιστῶν, συγκεκριαλιουμένας εἰς τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶνε ὅπως αἱ ἄλλαι χῶραι εἰς τὰς ὁποίας βασιλεύει ἡ κεφαλαιοκρατία. Ἐν πρώτοις ἡ κεφαλαιοκρατία βασιλεύει πάσης χώρας τοῦ κόσμου, βασιλεύει τῆς Εὐρώπης και τῆς Ἀμερικῆς, και δεσπόζει τῆς οἰκουμένης, ὡς ἐκ τῆς νάρκης τῶν λαῶν οἱ ὁποῖοι δὲν ἀφυπνίσθησαν ἀκόμη. Δεύτερον εἰς τὰς ἄλλας χώρας ἡ κεφαλαιοκρατία προσκρούει κατὰ πολλῶν περιορισμῶν οὓς θέτει ἡ βραδέως ἀφυπνιζομένη συναίσθησις τῶν λαῶν, ἐνῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ κεφαλαιοκρατία οὐδένα ἔχει τοιοῦτον περιορισμὸν καθ' ὅσον οὐδαμοῦ ἀκόμη ἀφυπνίσθη ἐργατικὴ συναίσθησις. Τρίτον εἶνε μάταιον νὰ λέγῃ τις ὅτι ἐν Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχει κεφαλαιοκρατία ἀφοῦ ἐνθυμηθῆ ὅτι ἕνας Ζωγράφος ἔχει 50,000 στρέμματα γῆς και δὲν φορολογεῖται, ἕνας Βουδούρης ἔχει δύο τσιφλίκια ἐν Εὐβοίᾳ και κρατεῖ ὑποδούλους τοὺς χωρικοὺς χωρὶς νὰ τὸν ἐνοχλῆ ἡ ἐξουσία, ἕνας Βαλτατζῆς ἔχει ἀπερᾶντους γαίας ἐν Ἀλμυρῷ και ὁπόταν θιέλῃ διευθύνει τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ πλουτοκρατικὸν συμφέρον του, ἕνας Ἐμπειρῆκος γίνεται ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν διὰ νὰ προαγάγῃ τὰ συμφέροντα ἰδιωτικῶν ἀτμοπλοίων του, ἕνας Μωραΐτης ἐπίσης, ἕνας Σκουζὲς εἰσάγει ἀτελώνιστα ἄπειρα ἐμπορεύματα και εἶνε πρόεδρος πολλῶν ἐταιρειῶν, γίνεται δὲ και ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἅμα θελήσῃ, ἕνας Μάτσας εἶνε πρόεδρος τῆς Προνομιούχου Ἑταιρείας, ἡ ὁποία μᾶς λέγει ὅτι ἐξοδεύει ἡμῖς ἑκατομμύριον δραχμ. κατ' ἔτος διὰ διαφημίσεις τῆς σταφίδος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐνῶ ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι τὰ ἐξοδα τῶν περὶ τούτου γινόμενων διαφημίσεων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπερβαίνουν τὰς δέκα χιλιάδας δραχμῶν.

ΒΙΟΝΟΜΙΑ.

Τὴν σειράν τῶν ἐπιστολῶν μου, τῶν ἀναγραφουσῶν τὰς ἐντυπώσεις μου τῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ περιόδου μας, διέκοψεν ἀσθενεία ὡς ἐκ τῆς ὁποίας μοι ἀπηγορεύθη νὰ ἐργασθῶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Ἡ ἐντεῦθεν ἐπελθοῦσα συσσώρευσις ὑποθέσεων χρηζουσῶν ἀμέσου προσοχῆς καὶ τὰ διηνεκῆ ταξειῖδια, παρέτειναν τὴν διακοπὴν, μέχρις οὗ ἔπαυσα σκεπτομένη περὶ τῆς σειράς τῶν ἐπιστολῶν μου. Πανταχόθεν ὁμως ἀλλεπάλληλοι καταφθάνουσιν αἱ ἐρωτήσεις τῶν ἀποροῦντων διὰ τὴν διακοπὴν ταύτην.

«Ποῦ εἶνε ἡ περὶ Βιονομίας ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν μᾶς ὑπεσχέθητε; Δὲν ὑπεσχέθητε νὰ γράψητε ἐπιστολήν, ἢ ὁποία νὰ ἐξηγῆ τὸ περιεχόμενον τῆς Βιονομίας; Τί σᾶς ἠνάγκασεν ν' ἀθετήσητε τὴν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποίαν μᾶς ἐδώκατε;» κλπ.

Οὕτω λοιπὸν συμβαίνει σήμερον, κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀναχωρήσεώς μας, νὰ κάμω αὐτὴν τὴν ἐσπευσμένην προσπάθειαν πρὸς τήρησιν τοῦ λόγου μου, ἀντιγράφουσα συντόμως τὰ κυριώτερα τῶν ὄσων ἠρῶσθην ἐκ συνδιαλέξεως μετὰ τοῦ κ. Δρακούλη, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Βιονομικῆς Ἐπιστήμης.

Ἡ λέξις Βιονομία εἶνε νέος ὄρος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἣν δίδει εἰς αὐτὸν ὁ κ. Δρακούλης. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ἔκαμε χρῆσιν τῆς λέξεως ταύτης ὑπὸ πολὺ στενὴν ἔννοιαν ὁ Δάρβιν, ὀνομάσας δι' αὐτῆς τὰς ζωϊκὰς λειτουργίας κατηγορίας τινὸς ὀργανισμῶν, ἀλλ' ἡ λέξις οὐδέποτε καθιερώθη ἐν τῇ συνηθείᾳ. Ὁ κ. Δρακούλης ἤδη μὲ πληροφορεῖ ὅτι ἡ λέξις τοῦ Δάρβιν ἦτο Βιονομικὸς καὶ ὅτι δὲν εἶχε γνῶσιν αὐτῆς ὅταν πρῶτην φορὰν μετεχειρίσθη τὴν λέξιν Βιονομία ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ.

Τί ἐστὶ Βιονομία λοιπόν;

Βιονομία εἶνε ἡ ἐπιστήμη τῶν νόμων τοῦ βίου.

Δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τοὺς νόμους τοῦ βίου ὑπὸ τρεῖς μεγάλας διαιρέσεις.

Πρῶτη διαίρεσις εἶνε ἡ κατηγορία τῶν νόμων οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τὴν *Μυχιολογίαν*. Καὶ αὕτη εἶνε λέξις εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Δρακούλη καὶ δηλοῖ τὸ σύνολον τῶν ψυχολογικῶν καὶ πνευματικῶν ἐρευνῶν.

Δευτέρα διαίρεσις εἶνε ἡ κατηγορία τῶν νόμων οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τὴν *Ἠθικολογίαν*. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ὁ κ. Δρακούλης ἐννοεῖ τὸ σύνολον τῶν μέχρι σήμερον πορισμάτων περὶ τῆς ἠθικῆς εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἰσθητά του ἀπέναντι τῶν ἄλλων κατοίκων τοῦ πλανήτου.

Τρίτη διαίρεσις εἶνε ἡ κατηγορία τῶν νόμων οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τὴν *Κοινωνιολογίαν*.

Αὕτη εἶνε ἡ Sociologie τοῦ Αὐγούστου Κὼντ καὶ τοῦ Ἐρβέρτου Σπένσερ καὶ τάσσεται ὑπὸ

τοῦ κ. Δρακούλη ὡς εἰς τῶν τριῶν μεγάλων κλάδων τῆς Βιονομίας.

Α'.

Μυχιολογία. Ἡ νεωτέρα ψυχολογικὴ ἐρευνα ἀπεκάλυψεν ἀληθείας τεινούσας εἰς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι πλὴν τοῦ ὕλικου καὶ ὄρατου κόσμου ὑπάρχει ἀχανὴς σφαῖρα διαφεύγουσα τὴν παρατήρησιν διὰ τῶν φυσιολογικῶν αἰσθητηρίων καὶ ἀντιληπτῆ μόνον ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς ἀνθρωπίνης συστάσεως. Πάντες οἱ εἰσδύσαντες εἰς τὴν σφαῖραν ταύτην, ἐκ τῶν μυχιῶν ἀντιληφθέντες τὴν πραγματικότητα αὐτῆς, τὴν αὐτὴν ποιοῦνται κατάθεσιν, ὅτι δηλαδὴ ἡ σφαῖρα αὕτη παρουσιάζει ἀρμόδιον πεδῖον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἀκριβῶς ὡς καὶ ἡ ἀπτή φύσις. Ἐντεῦθεν ἔχομεν φαινόμενα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ φαινόμενα τοῦ νοητοῦ κόσμου. Ὁ βιονομιστὴς θεωρεῖ ἀμφοτέρους τοὺς κόσμους, τὸν τε αἰσθητὸν καὶ τὸν νοητόν, ὡς ἐπαρχίαν του. Τοιοῦτοτρόπως διορθώνει τὴν ἐπικρατήσασαν μέχρι τοῦδε ἐντύπωσιν ὅτι μόνον τὰ ὕλικὰ φαινόμενα ἐπιδέχονται ἀπόδειξιν. Ὁ βιονομιστὴς οὕτω λαμβάνει ἐπίγνωσιν πραγματικότητων αἱ ὁποῖαι εἶνε ἄγνωστοι καὶ δὴ ἀκατανόητοι διὰ τοὺς περιορίζοντας τὴν προσοχὴν των εἰς τὰς ἀπτάς ἀληθείας καὶ πιστεύοντας αὐτὰς ὡς τὰς μόνους ὑπαρχούσας πραγματικότητας. Ἐντεῦθεν διὰ τὸν βιονομιστὴν στοιχεῖα οἷα ἡ θέλησις, ἡ φαντασία, ὁ στοχασμός, ὁ πόθος κλπ. εἶνε αὐτόχρημα οὐσίαι ἱκαναὶ νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν ὀριστικὴν ἀντίληψιν καὶ διεύθυνσιν ἡμῶν. Ἡ βιονομία, ὡς ἐπιστήμη, παρουσιάζει πεδῖον ἐρεύνης εὐρύτερον παρὰ οἰαδήποτε ἄλλη ἐπιστήμη. Ἀποδεικνύει τὴν ὑπαρξιν ἀχανοῦς βασιλείου γνώσεως τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε διέμενεν ἀπαράτητον. Διευκολύνει τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πράγματι ἀπεριορίστων δυνατικότητων (potentialities) τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Ἀποκαλύπτει τὸν ἀνθρώπον ὡς κάτοχον δημιουργικῶν δυνάμεων χρῆζουσα μόνον συστηματοποιημένης βιονομικῆς δράσεως πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς γνώσεως ταύτης εἰς τὸν καθημερινὸν βίον, ἵνα παραγάγῃ καρποὺς ζωτικῆς σπουδαιότητος περὶ ὧν οὐδὲ ὠνειρεύθη ἡ ἐπιστήμη τοῦ παρελθόντος.

Β'.

Ἠθικολογία. Ὁ βιονομιστὴς ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν πεποίθησιν ἣτις προκύπτει ἀπὸ τὴν παρατήρησιν ὅτι τὸ αἶσθημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, δηλαδὴ τῆς συμπαθείας πρὸς τὰ δεινὰ τῶν ἄλλων, εἶνε θεμελιώδης νόμος τοῦ βίου. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀρκεσθῆ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὴν παροῦσαν στάσιν ἐξ ἡμισείας συμπαιθῆ καὶ ἐξ ἡμισείας ἀδιάφορον πρὸς τὰ ἄλλα ὄντα, οὔτε πάλιν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀρχέγονον ἀγρίαν ἀδιαφορίαν πρὸς τοὺς ἄλλους.

Κατ' ἀνάγκην θὰ βαδίσωμεν ἔμπροσς εἰς τὴν

ἔξελξεν τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ αἰσθήματος, μέχρις οὗ ἀποκτήσωμεν πλήρες καὶ συνεπὲς κριτήριον αἰσθήματος ὅσον ἀφορᾷ τὴν εὐημερίαν τῶν ἄλλων, ἀνθρωπίνων καὶ ὑπανθρωπίνων.

Ἡ βιονομία τονίζει τὴν ὑπερτάτην σπουδαιότητα τῆς θεμελιώδους συλλήψεως τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ὄντων. Τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν βιονομικὴν σύλληψιν τῆς ἐνότητος τῆς ζωῆς ἔχει ἤδη προλειάνει ἡ βιολογία. Ἡ βιονομία ἐπομένως, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν πορισμάτων τῆς βιολογίας, ἀνακηρύσσει καὶ διατυπώνει ἀληθείας αἵτινες πηγάζουν ἀπὸ αὐτὰ τὰ πορίσματα π. χ. ὅτι ἡ ἀληθὴς ἀδελφότης εἶνε ἀδύνατος, ἐκτὸς ἐὰν ἐπεκταθῇ εἰς τὰς ὑπανθρωπίνους ὑπάρξεις, ἀφοῦ, ὅπως ὁ Βύχνερ καταδεικνύει, διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν ὑπανθρωπίνων ὑπάρξεων εἶνε διαφορὰ βαθμοῦ καὶ ὄχι εἶδους. Ἐνταῦθα πάλιν παρατηρητέον ὅτι ἡ συστηματοποιημένη βιονομικὴ δρᾶσις θὰ παράσχη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀσφαλεῖς γνώμονας ἠθικῶν σχέσεων.

Γ'.

Κοινωνιολογία. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη εἶνε πρόσφατος καὶ εἶνε τὸ κορύφωμα τῶν ἐρευνῶν τοῦ Κῶντ καὶ τοῦ Σπένσερ. Ἄλλὰ εἶνε σφάλμα νὰ θεωρῇ τις αὐτὴν ὡς τὴν ἐπιστήμην ἣτις περιλαμβάνει πάσας τὰς ἄλλας. Ἡ κοινωνιολογία δὲν εἶνε εἰμὴ τὸ σύνολον τῶν νόμων οἱ ὅποιοι ἐφαρμόζονται ἐπὶ κοινωνικῶν δεδομένων. Ἄλλὰ τὰ κοινωνικὰ δεδομένα δὲν συναπαρτίζουσι τὸ ὅλον, ὅπερ καλοῦμεν ἀνθρωπίνην ζωὴν. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι ἡ Κοινωνιολογία εἶνε κλάδος τῆς Βιονομίας. Πᾶς βιονομολόγος εἶνε κατ' ἀνάγκην κοινωνιολόγος, ἀλλ' ὀλίγοι κοινωνιολόγοι εἶνε βιονομολόγοι. Ὁ βιονομιστὴς λοιπὸν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοὺς θεμελιώδεις νόμους τοῦ βίου, καὶ ὅταν εὐρεθῇ ἀντιμέτωπος πρὸς κοινωνικὰ προβλήματα, τὴν κρίσιν του κανονίζει ὁ ὑπολογισμὸς τῶν *μυχιολογικῶν* καὶ *ἠθικολογικῶν* νόμων. Ὁ βιονομιστὴς ἄρα μελετᾷ τὰ κοινωνιολογικὰ φαινόμενα ὄχι ἐκ τῆς στενῆς ἀπόψεως τῆς ἀπλῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ μᾶλλον θεωρεῖ ὅλα τὰ προβλήματα ὑπὸ τὸ λευκὸν φῶς τὸ ἀυγάζον ἐκ τῆς γνώσεως ἣν ἔχει περὶ τῶν νόμων τοῦ βίου, οἵτινες εἶνε αἰώνιοι. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶνε νόμος τοῦ βίου, ἀπόλυτος ἀρχή, ὄχι σχετικὴ σύλληψις προκύψασα ἐν τῇ δίνῃ τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ὁ βιονομιστὴς, ἐφωδιασμένος μὲ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, ἀπαιτεῖ ἵνα πᾶσαι αἱ λύσεις βασιζῶνται ἐπὶ τῶν στερεῶν θεμελιῶν τῆς ἀληθοῦς δικαιοσύνης. Δυνάμεθα ὡς ἐξῆς νὰ συνοψίσωμεν τὸν βιονομολογικὸν κώδικα, προκειμένου περὶ κοινωνικῶν θεμάτων. Ἡ ἀτομικὴ εὐδαιμονία κατορθοῦται διὰ τῆς ἐπιτεύξεως τῆς συνολικῆς εὐημερίας — καὶ ἡ ἀληθὴς ἀτομικὴ εὐδαιμονία δὲν κατορθοῦται ἐπὶ ζημίᾳ τῆς συνο-

λικῆς εὐημερίας. Τοῦτο ἐκφράζουσιν εὐγλωττως αἱ λέξεις τοῦ Χριστοῦ:

«Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα (ἡ ἀτομικὴ εὐδαιμονία) προστεθήσεται ὑμῖν.» (Ματθ. 6-33). Τὴν αὐτὴν δὲ ἀλήθειαν ὁ Χριστὸς διδάσκει, λέγων «Ὅς ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν, ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ (χάριν δηλαδὴ τοῦ Συνόλου) οὗτος σώσει αὐτήν». (Λουκ. 9-24).

Εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι φρονοῦν ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶνε κατὰ τῆς θρησκείας, ἐπιτραπήτω μοι νὰ εἴπω διὰ τῶν λέξεων τοῦ Ἐρβέρτου Σπένσερ, ἀνδρὸς ὃν ἡ ἀνθρωπότης ἔχει ἤδη τάξει μεταξὺ τῶν μεγαλειτέρων υἱῶν τῆς καὶ μεταξὺ τῶν ἐνδόξων τέκνων τῆς Ἀγγλίας:

«Ὅχι μόνον δὲν εἶνε ἡ Ἐπιστήμη ἀντιθρησκευτικὴ, ἀλλ' ἀπεναντίας ἡ ἀμέλεια τῆς ἐπιστήμης εἶνε ἀντιθρησκευτικὴ. Ἀντιθρησκευτικὸν εἶνε νὰ ἀρνηθῆται τις νὰ σπουδάξῃ τὴν περιβάλλουσαν δημιουργίαν. Ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὴν ἐπιστήμην εἶνε σιωπηρὰ λατρεία — ἀναγνώρισις ὅτι τὰ σπουδαζόμενα κέκτηνται ἀξίαν, ἄρα καὶ ἡ Αἰτία αὐτῶν. Δὲν εἶνε ἀπλοῦν διὰ τῶν χειλέων σέβας, ἀλλὰ σέβας ἐκφραζόμενον εἰς πράξεις. Δὲν εἶνε ἀπλῆ διαδήλωσις τιμῆς, ἀλλὰ τιμὴ ἀποδεικνυομένη διὰ θυσίας χρόνου, μελέτης καὶ μόχθου».

ΦΕΛΙΤΣΙΑ Ρ. ΣΚΑΙΤΣΕΡΑ.

Ἡ Πανιόνιος ἑορτὴ τῆς 21 Μαΐου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα διὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν ὀργανωσάντων αὐτὴν καὶ προσέτι διότι ὁ ἐκφωνήσας τὸν πανηγυρικὸν κ. Παντελῆς Λιβαδάς εἶνε εἰς τῶν ἀρίστων συνηγόρων τῶν ἰδεῶν μας καὶ εὐκρινῆς κήρυξ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Μία ἀπὸ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ εἶνε ὅτι πᾶσα ἑτεροδοκίῃσις εἶνε ἀπευκταία, καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπερέτησεν ἡ ἐπίμονος ἀπαιτήσις τῶν ἑπτανεοῦν νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Δυπούμεθα ὅτι δὲν ἔχομεν ἰκανὸν χώρον ὅπως μεταφέρωμεν ἄδε τὸν πλήρη πυρὸς καὶ δυνάμει ἐπίλογον τοῦ κ. Λιβαδά. Ἦρσεν ἡμῖν ὁ τόπος τοῦ ὅλου λόγου του καὶ ὁ δεξιὸς τρόπος δι' οὗ ἐξάγει χαρακτηριστικὰ τινὰ τῆς φυλῆς μας ὡς «τὴν συνείδησιν ὑπεράχου τινὸς ἀποστολῆς, πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ πατρις ἡμῶν βαδίζει, καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὁποίας, συμφώνως πρὸς ὅ,τι διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, ἀπαιτεῖται πρῶτιστα πάντων ἡ συνοδος καὶ συναρμογὴ τῶν τέκνων τῆς φυλῆς ἡμῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πολιτείας». Ὁ μέγας ἀγὼν εἶνε νὰ παραμείνῃ ἑσσεὶ ἱερά ἡ προσημειωθεῖσα θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, καὶ τὸ μέγα ἔργον τοῦ ἀνθρωπιστοῦ εἶνε νὰ ὑπενθυμίξῃ ὅτι ἡ ἑτεροδοκίῃσις ἐμφανίζεται ὑπὸ πολλὰς μορφάς, εἰδεχθεσάτη τῶν ὁποίων εἶνε ἡ μορφή τῆς κεφαλαιοκρατίας. Ὅντως, ὡς λέγει ἐν τῇ κατακλειδί τοῦ ἐπιλόγου του ὁ κ. Λιβαδάς «ὡς ἐλπίζωμεν, ὅτι οἱ πονηροὶ καιροὶ, οἱ ὅποιοι καὶ πρὸ τῆς χαρμοσύνης ἐνώσεως, καὶ μετὰ ταύτην, δεινότερον ταλαιπωροῦσι τὸ ἔθνος, διαψεύδουσι προσδοκίας, ἐξουδετεροῦσι τὴν ἐνέργειαν, ὑποτρέφουσι τὴν ἀθυμίαν, ἐντείνουσι τὸν πυρρῶνισμόν, — ὡς ἐλπίζωμεν, ὅτι οἱ καιροὶ οὗτοι δὲν ἠπλώθησαν ἐφ' ἡμῶν ἢ ὡς παροδικαὶ ἀνωμαλίας μετεωρολογικαί. Θὰ παρέλθωσι — ναι — θὰ παρέλθωσι μὲ τὴν βοήθειαν πάντοτε τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀναπόδραστον τῆς χειρὸς κίνησιν.

ΠΡΟ ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΤΩΝ.

[Ἐκ σειράς άρθρων περί σοσιαλισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ὁ κ. Δρακούλης τῷ 1891, καὶ τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν τότε ἐκδιδομένην ἐν Ἀθήναις ἔφημερίδα «Σοσιαλιστής» ἀναδημοσιεύομεν τὸ ἐπόμενον. Παρῆλθεν εἰκοσαετία ἔκτοτε καὶ ὁμως τὰ διδάγματα τῶν άρθρων τούτων δὲν ἔρριψαν τὰς ρίζας τὰς ὁποίας ἐσκόπευον νὰ ρίψουν· ὁ πλεῖστος τοῦ σπόρου ἔπεσεν ἐπὶ πέτρας, καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῆς σημερινῆς βλαστήσεως συνίσταται ἀπὸ ἀκάνθας καὶ τριβόλους. Τὸ ἀναδημοσιεύομεν διότι ὑπάρχει ἀκόμη μεγάλη ἡ ἀνάγκη τῶν διδασμάτων του καὶ σήμερον, καὶ διότι δεικνύει τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀνορθωτικοῦ ἀγῶνος].

Ζητοῦντες τὴν οικονομικὴν ἀνεξαρτησίαν μας, ζητοῦμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἀνήκει. Δὲν ἔχομεν ἀνάγκην οὐδὲ διανοούμεθα νὰ λάβωμεν ὀπίσω τὰ κλαπέντα ἀφ' ἡμῶν. Τὰ χαρίζομεν εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μᾶς τὰ ἔκλεψαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ τὰ ἐξησφάλισαν εἰς τὰς ἀποθήκας των. Τοῖς τὰ ἀφίνομεν διότι γνωρίζομεν ὅτι ὅταν διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἀρχῶν μας καταστήσωμεν ὀλόκληρον τὸ προῖόν τῆς ἐργασίας μας ἱερὸν καὶ ἀναφαίρετον, ὅταν κατορθώσωμεν ν' ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἐργασία μας εἶνε περιουσία ἐπὶ τῆς ὁποίας οὐδεὶς τρίτος δικαιούται νὰ θέσῃ ἀυθαίρετον χεῖρα, εἴτε λόγῳ συναγωνισμοῦ, εἴτε λόγῳ κληρονομίας, εἴτε λόγῳ ἐμπορικῶν ἐνεργειῶν, ὅταν καταστῇ θεμελιώδες ἀξίωμα τῆς πολιτείας, ὅτι ὁ ἐργάτης δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ στέρησιν, ἀλλ' ἀπεναντίας, δέον νὰ ἔχη πρὸς χρῆσιν του ὅλα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀπονομῆς τοῦ πλούτου, γνωρίζομεν ὅτι τότε εἴμεθα ἄρκετοὶ καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν βραχιόνων μας καὶ τοῦ πνεύματός μας νὰ παραγάγωμεν μυριοπλάσια ἀφ' ὅσα οἱ νοικοκυραῖοι ἐξησφάλισαν εἰς τὰς ἀποθήκας των διὰ τοῦ ἰδρώτος μας.

Ὅταν τοῦτο κατορθωθῇ — καὶ θὰ κατορθωθῇ ἅμα ὅλοι συνεννοηθῶμεν νὰ εἴπωμεν ναί — τότε ἡ μάθησις καὶ ὁ πλοῦτος καὶ αἱ γνώσεις καὶ αἱ ἐπιστήμαι καὶ αἱ ἐφευρέσεις καὶ τὰ φῶτα εἶνε ὅλα ἰδικά μας, προϊόντα μας, καὶ κοινοκτησία μας. Τότε εἰς τὴν χορείαν μας προσλαμβάνομεν καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι σήμερον μᾶς ἔχουν ὑποδουλωμένους, ἀρκεῖ νὰ θέλουν νὰ εἶνε καὶ αὐτοὶ ἐργάται ὡς ἡμεῖς, παράγοντες πράγματα ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα εἰς τὴν ὅλην Κοινωνίαν. Διότι ἡ Κοινωνία τότε μόνον εἶνε ὁμαλὴ ὅταν ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐργάζονται πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος, ἡγουν ὅσῳ τὸ δυνατόν ἡ ἐργασία νὰ εἶνε ἐλαφροτέρα, ἀνθρωπινωτέρα καὶ τὸ προῖόν αὐτῆς τῆς ἐργασίας νὰ κυκλοφορῇ εἰς ὀλόκληρον τὸ σῶμα τῆς Κοινωνίας, ὅπως τὸ αἷμα κυκλοφορεῖ εἰς ὀλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅνομαζόμεθα σοσιαλισταὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον, καὶ ἅς μὴ παραξενευθοῦν ὅσοι, εἴτε τρομάζουν ἀπὸ τὰς λέξεις εἴτε πείθονται εἰς τὰς

διαβολὰς τῶν ἐχθρῶν μας. Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω ὅτι ἐχθροὶ μας εἶνε ὅλοι ὅσοι ἐξ ἀτομικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος θέλουν νὰ ἐξακολουθῇ αὐτὴ ἡ ἐλεεινὴ κοινωνικὴ κατάστασις ἐκ τῆς ὁποίας ἄλλο δὲν βλέπομεν παρὰ πόνους καὶ δάκρυα καὶ ἀδικίας, ληστείας καὶ φόνους καὶ αὐτοχειρίας, ὑποκρισίαν καὶ ἀνειλικρίνειαν καὶ ψεῦδος, συκοφαντίαν καὶ ὑπουλόγητα, φθόνους, ἀρπαγὰς καὶ ἐνὶ λόγῳ ἐγωῖσμόν. Ὅνομαζόμεθα λοιπὸν σοσιαλισταί, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀθωότερα καὶ ὠραιοτέρα λέξις ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ὅστις θέλει οἱ ἀπόγονοί του νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τὴν καταγωγὴν του, ἅς ὀνομασθῇ ἀμέσως σοσιαλιστής καὶ ἅς πορευέται κατὰ τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἡ λέξις εἶνε λατινικῆς ρίζης Social (πρόφ. σοσιάλ) ἡ δὲ κατάληξις ἰστῆς εἶνε ἑλληνικὴ ἐκ τῆς ῥηματικῆς καταλήξεως ζῶ. Social σημαίνει τὸ ἀνήκον εἰς τὴν κοινωνίαν, δηλαδὴ εἰς τὸ σύνολον, συνολικὸν νὰ εἴπωμεν οὕτω. Ἐπομένως σοσιαλιστής εἶνε ὁ φρονῶν καὶ πορευόμενος κατὰ τὸ ἀνήκον εἰς ὅλους, ὁ ἀγαπῶν τὸ συμφέρον ὅλων, ἡγουν τὴν Δικαιοσύνην. Διὰ νὰ μοῦ ὑπενθυμίξῃ τὸν Σωκράτη τὸν Σωτῆρα, τὸν ἀρχαῖον νομοθέτην τῆς Σπάρτης Σῶν καὶ τὸ σῶσον ἐν γένει, ἐγὼ ἠθέλε γράφω τὴν λέξιν *σωσιαλιστής* μὲ Ω. Τώρα διὰ νὰ ἐννοήσητε καλῆτερα τὴν ἐννοίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ λάβετε τὸ ἀντίθετον. Ποῖος εἶνε ὁ ἀντίθετος τοῦ σοσιαλιστοῦ; Ὁ ἀτομιστής, δηλαδὴ ἐγωῖστής, ὁ φρονῶν καὶ πορευόμενος κατὰ τὸ ἀνήκον εἰς τὸ ἄτομόν του, εἰς τὸ ἐγὼ του, ὁ ἀγαπῶν μόνον τὸ συμφέρον τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ μισῶν ὅλους τοὺς ἄλλους, ἀντικοινωνικός, ἀνήθικος. Ἡμεῖς λοιπὸν ἀποτασσόμενοι τοῖς τοιούτοις, ὀνομαζόμεθα καὶ εἴμεθα σοσιαλισταί, καὶ ὡς τοιοῦτοι ἔχομεν καθῆκον καὶ δικαίωμα νὰ ἐργασθῶμεν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν φρονημάτων μας, τὰ ὁποῖα ὅταν διαδοθῶν θὰ σώσουν τὸν κόσμον ὕλικῶς καὶ ἠθικῶς, ὡς φρονήματα δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης ὁποῦ εἶνε. Ἐξεδόσαμεν λοιπὸν τὸ φύλλον τοῦτο ὡς ἔκφρασιν διαμαρτυρήσεως κατὰ τῶν δεινῶν εἰς τὰ ὁποῖα τηροῦν τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἐργατικὴν τάξιν παντὸς ἔθνους οἱ ἀντίπαλοί μας, οἱ ἐγωῖσταί.

Τὴν Δικαιοσύνην δὲ τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν, τὴν ζητοῦμεν ὄχι ἀπὸ αὐτοῦς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σύμπραξιν ὅλων. Ἐν ἐν τούτοις ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν περαίνοντες τὸ ἄρθρον, ὅτι ἡ ἀλήθεια ἥτις διαλιμπεῖ εἰς τὰς ἀρχὰς μας καὶ τὰ φρονήματά μας εἶνε τόσῳ προφανῆς καὶ εὐγλωττος, ὥστε κανεὶς εἰς τὸν κόσμον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐφθασε εἰς τόσον βαθμὸν χυδαιότητος καὶ ἐγωῖσμοῦ, ὥστε νὰ μὴ τὴν ἀνομολογήσῃ καὶ τὴν ἀσπασθῇ, ὅταν καλῶς προσέξῃ εἰς αὐτὴν καὶ σκεφθῇ ὄχι ὡς κεφαλαιοῦχος, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος μὲ κρίσιν καὶ μὲ καρδίαν.